

HE 117/2026 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtion virkamieslain ja turvallisuusselvityslain 50 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi valtion virkamieslakia ja turvallisuusselvityslakia.

Esityksen mukaan valtion virkamieslakiin lisättäisiin selkeyttävä säännös palvelussuhteen aikana virkamieheltä edellytetystä nuhteettomuudesta sekä kyvystä hoitaa tehtävänsä riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti. Edellä mainitun varmistamiseksi lakiin lisättäisiin työntajana toimivalle virastolle mahdollisuus hakea henkilöturvallisuusselvitystä kaikissa turvallisuusselvityslain mahdollistamissa tilanteissa, koko henkilön palvelussuhteen ajan, mikäli palvelussuhteen tehtävät sitä edellyttävät. Ehdotetuilla muutoksilla vastattaisiin virastojen ja samalla myös lainkäyttöviranomaisten ja laillisuusvalvonnan tarpeeseen arvioida asiaa selkeää säädöstaustaa vasten. Virkamieslakiin tehtäisiin myös muita asiakokonaisuuden ja säädösten ajantasaisuuden edellyttämiä muutoksia. Valtion virkamieslain kansalaisuusvaatimusta koskevaan säännökseen lisättäisiin eräät työ- ja elinkeinoministeriön ja sen hallinnonalan viraston virkamiehet. Lisäksi turvallisuusselvityslakia muutettaisiin siten, että valtion virastot sekä eräät muut julkishallinnon organisaatiot olisivat turvallisuusselvitysrekisteristä saatavan tiedon osalta vastaavassa asemassa kuin esimerkiksi ministeriöt.

Esityksen tavoitteena on edistää valtion virastojen henkilöstöturvallisuutta.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 Nykytila ja sen arviointi	4
2.1 Valtion virkamieslaki ja hallinnonalakohtainen lainsäädäntö	5
2.2 Turvallisuusselvityslaki	7
2.3 Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuista	10
2.4 Asetuksenantovaltuutukset	11
2.5 Turvallisuusselvitysten määrä	12
2.6 Turvallisuusselvitysrekisteri	12
2.7 Tuomioistuinkäytäntö	14
3 Tavoitteet	14
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	15
4.1 Keskeiset ehdotukset	15
4.1.1 Valtion virkamieslaki	15
4.1.2 Turvallisuusselvityslaki	16
4.2 Pääasialliset vaikutukset	16
4.2.1 Vaikutukset kansantalouteen ja muut taloudelliset vaikutukset	16
4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	18
4.2.3 Vaikutukset valtion henkilöstöön	19
4.2.4 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset	20
4.2.5 Vaikutukset tiedonhallintaan	21
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	21
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	21
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	22
6 Lausuntopalaute	27
7 Säännöskohtaiset perustelut	31
7.1 Valtion virkamieslaki	31
7.2 Turvallisuusselvityslaki	36
8 Lakia alemman asteinen sääntely	36
9 Voimaantulo ja siirtymäsäännös	37
10 Suhde muihin esityksiin	37
10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	37
10.2 Suhde talousarvioesitykseen	37
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	37
11.1 Lähtökohdat	37
11.2 Virkamiehen nuhteettomuuden ja luotettavuuden varmistaminen palvelussuhteen aikana	38
11.3 Yksityiselämän suoja	40
11.4 Oikeusturva	41
11.5 Kansalaisuusvaatimus	42
LAKIEHDOTUKSET	43
Laki valtion virkamieslain muuttamisesta	43

Laki turvallisuusselvityslain 50 §:n muuttamisesta	44
LIITE	46
RINNAKKAISTEKSTIT	46
Laki valtion virkamieslain muuttamisesta	46
Laki turvallisuusselvityslain 50 §:n muuttamisesta	48

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Valtiovarainministeriön virastoilta saaman ja keräämän tiedon mukaan viime vuosina turvallisuus- ja toimintaympäristössä tapahtunut muutos on aiheuttanut kasvavan tarpeen varmistaa ennen nimittämistä tehtävän tarkistuksen lisäksi myös palvelussuhteen aikana, että virkamiehellä on viran, virkasuhteen tai tehtävämääräykseen kuuluvien tehtävien asianmukaisen hoitamisen edellyttämä nuhteettomuus ja ettei hänellä ole niitä vaarantavia sidonnaisuuksia ja että hänellä on muissakin suhteissa edellytykset hoitaa tehtävänsä riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti. Tarpeen taustalla ovat sellaiset turvallisuus- ja toimintaympäristön muutosten aiheuttamat tilanteet, joita ei ole valtion virkamieslaissa pystytty vielä aiemmin ennakkoimaan. Osassa valtion virastoja tehtävät saattavat edellyttää koko niiden hoitamisen ajan voimassa olevaa henkilöturvallisuusselvitystä ja tässä tarkoituksessa virasto on turvallisuusselvityslain edellytysten täytyessä harkintansa mukaan hakenut ennen nimittämistä tehdyn henkilöturvallisuusselvityksen voimassaolon päätyttyä henkilöstöstä uutta henkilöturvallisuusselvitystä. Toimintavan säädösperustasta on kuitenkin ollut epäselvyyttä. Lisäksi ongelmaksi on muodostunut tilanne, jossa henkilö ei anna palvelussuhteen aikana turvallisuusselvityslain edellyttämää suostumustaan henkilöturvallisuusselvityksen tekemiselle. Ongelmia on syntynyt myös tilanteissa, joissa palvelussuhteen aikana tehdystä henkilöturvallisuusselvityksestä on tullut esiin tietoja, joiden arvioimiseksi ei ole tällä hetkellä riittävää säädöstaustaa. Tämä on tullut esiin myös korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytännössä.

Työ- ja elinkeinoministeriön alainen Huoltovarmuuskeskus jatkaa toimintaansa lakitasolla säädettynä valtion virastona ja sen henkilöturvallisuutta vahvistetaan siten, että osalta viraston virkamiehistä edellytettäisiin jatkossa Suomen kansalaisuutta.

Valtiovarainministeriön saaman tiedon mukaan valtion virastot ja ministeriöt ovat keskenään osin erilaisessa asemassa tehdessään viranhakijoista tai palvelussuhteen aikana virkamiehistä turvallisuusselvitystä. Virastojen kohdalla prosessi on monimutkaisempi, enemmän aikaa vievä, eikä mahdollista sähköisen järjestelmän ja prosessin täyttä hyödyntämistä. Vastaavassa asemassa kuin valtion virastot on myös muita julkishallinnon tahoja.

1.2 Valmistelu

Valtiovarainministeriö on asettanut hankkeen Turvallisuusselvitykset ja valtion virkamieslain uudistamistarpeet ([VM128:00/2025](#)). Esitysluonnosta on käsitelty yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain (1233/2013) 6 luvun mukaisesti valtion henkilöstöä edustavien pääsopijajärjestöjen kanssa.

Esitysluonnos on ollut lausuntomenettelyssä jäljempänä 6 luvussa tarkemmin kuvatulla tavalla.

2 Nykytila ja sen arviointi

Suomen ja Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristössä on viime vuosina tapahtunut perustavanlaatuisen muutos¹. Suomen ulkoinen turvallisuusympäristö on muuttunut perustavanlaatuisesti ja pitkäkestoisesti². Muutoksen myötä esiin tulleiden tilanteiden uudenlaisia vaatimuksia ei ole aiemmin voitu virkamieslakia säätäessä tai siihen muutoksia tehtäessä vielä tietää tai ottaa huomioon.

2.1 Valtion virkamieslaki ja hallinnonalakohtainen lainsäädäntö

Virkamiehen on valtion virkamieslain (750/1994) 14 §:n mukaan suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä, noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä sekä käyttäydyttävä asemansa ja tehtäviensä edellyttämällä tavalla. Valtion virkaan nimitettävän nuhteettomuus, riippumattomuus ja luotettavuus ovat keskeisiä vaatimuksia, jotka koskevat paitsi virkamiehiä myös koko julkishallinnon toimintaa ja hyvää hallintoa. Virkamiehen luotettavuuteen kuuluu kyky hoitaa tehtävät rehellisesti ja lojaalisti.³

Valtion virkamieslain 8 c § tuli voimaan 1.1.2018. Pykälän mukaan viranomaisen on nimitysharkinnassa ennen nimitämistä otettava huomioon nimitettävän ja palvelussuhteen aikana myös tehtävään määrättävän nuhteettomuus sekä varmistettava, ettei hänellä ole virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaista hoitoa vaarantavia sidonnaisuuksia ja että hänellä on muissakin suhteissa edellytykset hoitaa tehtävänsä riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti. Viranomaisen on otettava arvioinnissaan huomioon täytettävänä olevan viran tai tehtävän luonne, nimitettävänä olevan henkilön aikaisemmat palvelussuhteet valtioon ja niiden hoitamisen asianmukaisuus sekä viranomaisen käytettävissä olevat keinot nimitettävän taustan selvittämiseksi.

Virkamieslain 15 §:ssä säädetään virkamiehelle yleisluontoinen kielto ottaa vastaan taloudellisia tai muita etuja, jos se voi heikentää luottamusta virkamieheen tai viranomaiseen. Virkamiehen sivutoimen esteenä voi puolestaan 18 §:n perusteella olla se, että se vaarantaisi luottamusta virkamiehen tasapuolisuuteen viranhoidossa. Virkamiesaseman voidaan katsoa edellyttävän pidättäytymistä käyttäytymisestä, joka voisi heikentää hallinnon ulkopuolisten luottamusta virkatoimintaan tai saattaisi muuten vaarantaa virkamiehen objektiivisuuden. Voimassa olevassa lainsäädännössä on myös eräitä erityissäännöksiä valtionhallinnon tehtävään nimitettävän ja palvelussuhteen aikaisesta henkilön luotettavuudesta. Esimerkiksi Rajavartiolaitoksen virkaan nimitettävän tulee muun ohella olla elämäntavoiltaan nuhteeton ja luotettava (laki rajavartiolaitoksen hallinnosta (577/2005) 10 § 1 mom.), Puolustusvoimien virkaan nimitettävältä vaaditaan tehtävien edellyttämää luotettavuutta (laki puolustusvoimista (551/2007) 37 § 1 mom.) ja poliisimiehen on virassa ja yksityiselämässään käyttäydyttävä siten, ettei hänen käyttäytymisensä ole omiaan vaarantamaan luottamusta poliisille kuuluvien tehtävien asianmukaiseen hoitoon (laki poliisin hallinnosta (110/1992) 15 f §).

Virkamieslaissa ei ole kuitenkaan säädetty selkeällä tavalla edellytystä siitä, että virkamiehellä on oltava myös palvelussuhteen aikana viran, virkasuhteen tai tehtävämääräykseen kuuluvien tehtävien asianmukaisen hoitamisen edellyttämä nuhteettomuus eikä hänellä saa olla niitä vaarantavia sidonnaisuuksia, ja hänellä tulee muissakin suhteissa olla edellytykset hoitaa

---

¹ Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta, valtioneuvoston julkaisuja 2022:18.

² Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta, valtioneuvoston julkaisuja 2025:85

³ HaVM 23/2017 vp, s. 5

tehtävänsä riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti. Käytännössä kyse voi olla myös tilanteesta, joka ”voi heikentää luottamusta virkamieheen tai viranomaiseen”, taikka tilanteesta, jossa virkamiehen menettely ”on omiaan heikentämään luottamusta viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen”. Näin ollen tätä edellytystä ei ole voitu kaikissa tarvittavissa suhteissa arvioida yksittäisissä tapauksissa valtion työnantajana toimivissa virastoissa, lainkäyttöviranomaisissa tai laillisuusvalvonnassa.

Voimassa olevassa lainsäädännössä on lähtökohtana virkamiehen virkavelvollisuuksien vastaisesta teosta tai laiminlyönnistä seuraava tilanne ja sen arvioiminen, mutta eivät tilanteet, jotka perustuvat virkamiehen nuhteettomuudesta, sidonnaisuuksista ja yleisestä luotettavuudesta esimerkiksi turvallisuusselvityksessä saatuun tietoon. Vaikka tämän oikeusohjeen katsotaankin jo sisältyvän voimassa olevaan oikeuteen, valtion virkamieslaista puuttuu selkeä säännös palvelussuhteen aikana virkamieheltä edellytettävältä nuhteettomuudelta, riippumattomuudelta ja luotettavuudelta sekä mahdollisuudesta arvioida näitä edellytyksiä. Valtion virkamieslaissa ei myöskään säädetä virkamiehen asemasta tilanteessa, jossa viranomaisen voi turvallisuusselvityslakiin perustuen teettää virkamiehestä turvallisuusselvityksen, mutta virkamies ei palvelussuhteen aikana anna tähän turvallisuusselvityslain edellyttämää selvitetävän henkilön suostumusta.

Virkamiehen tosiasialliset tai yksityiselämään liittyvät sidonnaisuudet on perusteltua ottaa huomioon. Tietyissä viranomaistehtävissä, esimerkiksi poliisin ja pelastustoimen virkatehtävissä, luotettavuusvaatimus voi olla korostunut, mutta vastaavaan arviointiin on tarvetta laajemminkin. Selkeästi tällaisina erottuvana tehtäväjoukkona voidaan nähdä esimerkiksi ne tehtävät, joista kukin viranomaisen kohdallaan voi turvallisuusselvityslain puitteissa tehdä turvallisuusselvityksen.

Tilanteissa, joissa viranomaisen joutuu arvioimaan virkamiehen nuhteettomuutta ja luotettavuutta on kiinteä yhteys valtion virkamieslain 14 §:ssä säädettyyn virantoimitusvelvollisuuteen ja virkamiehen käyttäytymisvelvoitteeseen. Valtion virkamieslaissa säädettyjä hallinnollisia seuraamuksia, jotka ovat viranomaisen käytettävissä, ovat varoitus (24 §), irtisanominen yksilöllisellä perusteella (25–26 a §) ja virkasuhteen purkaminen (33–34 §).

Valtion virkamiehen virantoimituksesta pidättämisestä säädetään valtion virkamieslain 40 §:ssä. Virantoimituksesta pidättäminen on luonteeltaan hallinnollinen, väliaikainen turvaamistoimenpide, jonka tarkoituksena on varmistaa viranomaistehtävien asianmukainen hoitaminen. Virantoimituksesta pidättäminen tapahtuu ensisijaisesti julkista etua silmällä pitäen. Sen käyttöä harkittaessa on kuitenkin kiinnitettävä erityistä huomiota myös toimenpiteen kohteena olevan virkamiehen oikeusturvaan. Ennen virantoimituksesta pidättämistä koskevan päätöksen tekemistä virkamiestä on valtion virkamieslain 66 §:ssä säädetyn mukaan kuultava. Valtion virkamiesasetuksen (971/1994) 43 §:n mukaan päluottamusmiehelle tai luottamusmiehelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen virkamiehen virantoimituksesta pidättämistä, jollei virantoimituksesta pidättämistä asian laadun vuoksi ole saatettava voimaan välittömästi. Virantoimituksesta pidättämistä koskevaan päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla siten kuin valtion virkamieslain 57 §:ssä säädetään. Valtion virkamieslain 55 §:n mukaan päätös virkamiehen pidättämisestä virantoimituksesta tulee noudatettaviksi siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus toisin päättä. Valtion virkamieslain 40 §:n 4 momentin mukaan virantoimituksesta pidättämisestä päättäneen viranomaisen tulee seurata virantoimituksesta pidättämisen perusteita ja olosuhteiden muututtua tarvittaessa tehdä asiassa uusi päätös. Harkittavaksi tulee erityisesti se, onko virantoimituksesta pidättämiselle edelleen tarvetta. Virantoimituksesta pidättäminen on luonteeltaan väliaikainen turvaamistoimenpide eikä sitä saa jatkaa pidempään kuin on tarpeen. Virantoimituksesta

pidättämisen jatkaminen tulee ottaa viipymättä ratkaistavaksi virkamiehen sitä vaatiessa. Tällöin virkamies saa halutessaan viranomaiselta uuden valituskelpoisen päätöksen asiassa. Virantoimituksesta pidättämistä koskevaan päätökseen, samoin kuin virantoimituksesta pidätetyn virkamiehen vaatimukseen tai pyyntöön, joka koskee uuden päätöksen tekemistä virantoimituksesta, sovelletaan hallintolakia (434/2003). Sääntely korostaa viranomaisen velvollisuutta omasta aloitteestaan tarkistaa päätöstä.

2.2 Turvallisuusselvityslaki

Turvallisuusselvityslain (726/2014) tavoitteena ja tarkoituksena on parantaa mahdollisuuksia ennakolta ehkäistä toimintaa, joka voi vahingoittaa valtion turvallisuutta, maanpuolustusta, Suomen kansainvälisiä suhteita, yleistä turvallisuutta tai muuta niihin verrattavaa yleistä etua taikka erittäin merkittävää yksityistä taloudellista etua taikka tällaisten etujen suojaamiseksi toteutettavia turvallisuusjärjestelyjä. Turvallisuusselvitysmenettelyn tarkoituksena on suojata yhteiskunnan etuja varmistamalla henkilöstön luotettavuus selvittämällä muun muassa virkamiesten taustatietoja. Turvallisuusselvitysten hankinta on merkittävä keino henkilöstöturvallisuuden toteuttamisessa osana muuta turvallisuustyötä. Lain avulla on pyritty luomaan tehokas menettely henkilöiden taustojen selvittämiseksi. Lain avulla, osana yleisen edun suojaamista turvataan turvallisuutta ja yhteiskunnan toimivuuden kannalta kriittisen infrastruktuurin toimivuutta riippumatta siitä, onko kysymys julkishallinnossa tai yksityissektorilla hoidettavasta tehtävästä. Turvallisuusselvitysten avulla selvitetään muun muassa luonnollisten henkilöiden (henkilöturvallisuusselvitys) taustoja näiden luotettavuuden varmistamiseksi. Selvitysmenettelyt kohdistuvat henkilöihin, jotka pääsevät turvallisuuden kannalta kriittisiin tietoihin tai tehtäviin ja joissa edellytetään erityistä luotettavuutta tehtävien hoidossa. Turvallisuusselvitys perustuu ensisijaisesti asianomaisten aikaisempaa toimintaa ja olosuhteita koskeviin tietoihin. Henkilöturvallisuusselvityksissä merkittävässä asemassa on rikostaustan selvittäminen, josta tietoja hankitaan erityisesti viranomaisten pitämistä rekistereistä.

Turvallisuusselvityksiä tehdään vain organisaatioille, joiden toiminta voi vaikuttaa Suomen turvallisuuteen tai erittäin merkittävään yksityiseen taloudelliseen etuun.⁴ Henkilö- ja henkilöstöturvallisuus on keskeinen osa organisaation kuten valtion viraston turvallisuutta ja yksi turvallisuuden osa-alueista yhteiskunnan kokonaisturvallisuudessa. Henkilö- ja henkilöstöturvallisuus koostuu muun muassa turvallisuusselvityksistä. Henkilöturvallisuusselvityksillä ennaltaehkäistään toimintaa, joka voi vahingoittaa keskeisiä yleisiä etuja, valtion turvallisuutta, maanpuolustusta, Suomen kansainvälisiä suhteita, yleistä turvallisuutta tai muuta niihin verrattavaa yleistä etua taikka edellä tarkoitettujen etujen suojaamiseksi toteutettavia turvallisuusjärjestelyjä. Niillä pyritään varmistamaan muun muassa virkamieheksi nimitettävän luotettavuus ja nuhteettomuus sekä suojata organisaation hallussa olevia luottamuksellisia tietoja tietovuodoilta, väärinkäytöksiltä ja vakoilulta⁵.

Viranomaisilla on mahdollisuuksia hankkia vaatimusten selvittämiseksi henkilön taustasta ja sidonnaisuuksista tietoja vain laissa säädetyissä tapauksissa ja tavalla, minkä vuoksi velvoite ei voi ulottua laajemmalle kuin lainsäädännössä on osoitettu. Turvallisuusselvityslain mukainen henkilöturvallisuusselvitys on keskeisin keino virkasuhteessa olevan henkilön luotettavuuden arvioinnissa. Selvitykset ja niihin liittyvä nuhteettomuuden seuranta tehdään aina vain selvityksen kohteena olevan henkilön suostumuksella. Jos henkilön suostumusta ei saada,

---

⁴ Arviointikriteerilautakunnan suositus, oikeusministeriön julkaisuja 2026:8, s. 10

⁵ HE 43/2001 vp

turvallisuusselvitystä ei voida laatia. Turvallisuusselvitys ei sido sitä, jonka käyttöä varten selvitys on laadittu, kuten esimerkiksi valtion virastoa, joka teettää turvallisuusselvityksen viranhakijasta. Turvallisuusselvityksen tarpeesta on ilmoitettava viran tai tehtävän täytettävänä oloa koskevassa ilmoituksessa tai muulla sopivalla tavalla.

Henkilöturvallisuusselvityksiä on kolme eri tasoa, jotka poikkeavat toisistaan käytettävien tietolähteiden laajuuden suhteen (suppea, perusmuotoinen ja laaja henkilöturvallisuusselvitys). Henkilöturvallisuusselvityksiä tekevät suojelupoliisi ja Pääesikunta. Pääesikunta laatii henkilöturvallisuusselvitykset Puolustusvoimien toimintaan liittyvistä henkilöistä ja suojelupoliisi suppeat, perusmuotoiset ja laajat henkilöturvallisuusselvitykset muissa asioissa.

Laissa määritellään tehtävät, joita hoitavista henkilöturvallisuusselvitys voidaan tehdä (19–21 §). Henkilöturvallisuusselvityksen piiriin suoraan lain nojalla kuuluvia tehtäviä ovat sellaiset valtionhallinnon tehtävät, joissa henkilö työtehtävissään käsittelee salassa pidettäviä ja turvallisuusluokiteltuja tietoja samoin kuin kriittisen infrastruktuurin avaintehtävät riippumatta siitä, onko kysymys viranomaisten vai yksityisen yrityksen tehtäviin hakeutuvista.

Henkilöturvallisuusselvitysmenettelyssä selvitetään henkilön rikostaustaa viranomaisten henkilörekisterien avulla. Näitä ovat mm. rikosrekisteri, sakkorekisteri, oikeushallinnon valtakunnallinen tietovaranto (syyttäjällä tai tuomioistuimessa vireillä olevat ja ratkaistut asiat), poliisihallinnon rekisterit (poliisiasiain tietojärjestelmä, hallintoasiain tietojärjestelmä) sekä Pääesikunnan pitämä sotilasoikeudenhoidon tietojärjestelmä. Perusmuotoisia henkilöturvallisuusselvityksiä tehtäessä voidaan käyttää myös suojelupoliisin toiminnalliseen tietojärjestelmään sisältyviä tietoja samoin kuin tietyin edellytyksin poliisin epäiltyjen rekisteriin sisältyviä tietoja henkilön kuulumisesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään, Pääesikunnan turvallisuustietorekisteriin talletettuja tietoja sekä ulosottorekisteriin ja luottotietorekisteriin talletettuja tietoja. Korkeimpiin tietoturvallisuusluokkiin kuuluvien tietojen käsittelyyn osallistuvista laadittavissa laajoissa turvallisuusselvityksissä selvitetään myös henkilön taloudellista tilannetta. Sääntelyn tarkoituksena on varmistaa, ettei selvityksen kohde ole sellaisessa tilanteessa, jossa on vaara esim. taloudellisia etuja tarjoamalla tai kiristystoimin vaikuttaa selvityksen kohteen käyttäytymiseen. Myös kohteen läheisten taustoja voidaan selvittää laatimalla heistä turvallisuusselvitys. Turvallisuusselvityksen yhteydessä voidaan tarvittaessa haastatella selvityksen kohdetta, mikä lisää menettelyn vuorovaikutteisuutta sekä antaa toimivaltaiselle viranomaiselle paremmat mahdollisuudet arvioida käytettävissään olevien tietojen merkitystä selvityksen lopputuloksen kannalta.

Turvallisuusselvityslain 4 luvun 16 §:n 2 momentissa säädetään, että valtion virkamieslaissa säädetään henkilöturvallisuusselvitystodistuksen vaatimisesta edellytyksenä virkaan nimittämiseksi. Tällaisesta vaatimuksesta ei ole tällä hetkellä säännöksiä valtion virkamieslaissa. Turvallisuusselvityslain säädettyissä tapauksissa turvallisuusselvityksen perusteella annetaan henkilöturvallisuusselvitystodistus. Tämä voisi vähentää tarvetta toistuvasti laatia selvitys esim. henkilöstä, joka työskentelee lyhyitä jaksoja erilaisissa suojattavissa kohteissa, kuten asennustehtävissä eri viranomaisissa. Todistuksen antaa selvityksen laatinut viranomainen, jollei kysymys ole kansainvälisen tietoturvallisuusvelvoitteen toteuttamiseksi annattavasta todistuksesta. Tällöin todistuksen antaa ulkoministeriön yhteydessä toimiva kansallinen turvallisuusviranomainen (NSA). Henkilöturvallisuusselvitystodistuksen todistusvoiman ajantasaisuuteen liittyy käytännössä ongelma: todistus kertoo vain sen antamishetken tiedon ja sen jälkeen turvallisuusselvityksen voimassaolon aikana voi esimerkiksi nuhteettomuusseurannan kautta tulla paljonkin uutta tietoa, huolimatta siitä, että henkilöllä olisi esittää esimerkiksi

henkilöturvallisuusselvitystodistus. Turvallisuusselvitystodistusta ei ole otettu tämän vuoksi laajasti käyttöön siinä mielessä kuin se olisi teknisesti mahdollista.

Turvallisuusselvityslain 48 a §:n mukaan suojelupoliisi ja Pääesikunta ylläpitävät turvallisuusselvitysrekisteriä yhteisrekisterinpitäjinä. Pääesikunta vastaa rekisterinpitäjän tehtävistä, jos käsiteltävät henkilötiedot koskevat selvityksen kohdetta, joka toimii tai jonka on tarkoitus toimia Puolustusvoimissa tai hoitaa Puolustusvoimien antamaa tehtävää taikka jos turvallisuusselvitys liittyy Puolustusvoimien toimintaan tai hankintoihin. Suojelupoliisi vastaa rekisterinpitäjän tehtävistä, jos käsiteltävät henkilötiedot koskevat muita selvityksen kohteita, sekä henkilötietojen luovuttamiseen turvallisuusselvitysrekisteristä ja turvallisuusselvitysrekisterin ylläpitoon ja tietoturvaluuteen liittyvistä tehtävistä. Turvallisuusselvityslain 50 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan suojelupoliisi voi salassapitosäännöksistä riippumatta antaa hyväksymällään tavalla teknisen käyttöyhteyden avulla tasavallan presidentin kanslian, eduskunnan kanslian, ministeriön tai sisäministeriön hallinnonalan viraston nimeämälle virkamiehelle turvallisuusselvityksen hankkimisen arviointia varten turvallisuusselvitysrekisteristä tietoja henkilöturvallisuusselvityksestä, jonka mukaan ei ole ilmennyt henkilön luotettavuuden kannalta kielteisiä tietoja tai jonka perusteella on annettu todistus, joka on edelleen voimassa. Lainsäädäntö asettaa lain 50 §:n 2 momentissa luetellut niin sanotut ministeriökäyttäjät edullisempaan asemaan kuin muut hakijat kuten esimerkiksi ministeriöiden alaiset virastot. Ministeriökäyttäjällä on mahdollisuus hakea turvallisuusselvitysrekisteristä esiin tieto siitä, onko henkilöllä voimassa olevaa haettavan selvityksen kanssa vastaavan laajuista turvallisuusselvitystä toiselle virastolle tai työnantajalle. Mikäli henkilöllä on voimassa oleva vastaavan laajuinen turvallisuusselvitys, eikä siihen liittyen ole ollut harkittavaa tai ilmoitettavaa tietoa, voi ministeriökäyttäjällä itse harkita, liittyykö se voimassa olevaan turvallisuusselvitykseen. Tehty liittäminen ja nuhteettomuusseuranta uudelle hakijalle tulevat voimaan heti.

Oikeusministeriön yhteydessä toimiva valtioneuvoston asettama turvallisuusselvitysasioita käsittelevä arviointikriteerilautakunta on todennut suosituksessaan, että lain tavoitteet huomioiden turvallisuusselvitysrekisteristä on teknisen käyttöyhteyden avulla mahdollisuus saada tietoja vain hyvin suppealla joukolla viranomaisia. Lautakunta katsoo suosituksessaan, että turvallisuusselvityslain 50 §:n 2 momentissa tarkoitettun turvallisuus selvitysrekisterin teknistä käyttöyhteyttä hyödyntävien viranomaisten joukkoa olisi perusteltua laajentaa lainsäädäntömuutoksilla.⁶

Turvallisuusselvitykset ovat pääsäännön mukaan voimassa viisi vuotta. Käytännössä valtion virastojen kannalta olisi toimivinta ja tehokkainta, että virkamiehellä olisi koko palvelussuhteensa ajan voimassa oleva henkilöturvallisuusselvitys, ja virastolla olisi myös helppo ja nopea tapa varmistaa tämä itse käyttöliittymän kautta suoraan järjestelmästä. Yhtenä vaihtoehtona asian helpottamiseksi on asettaa valtion virastot vastaavaan asemaan kuin ministeriöt turvallisuusselvitysrekisteristä saatavan tiedon osalta. Käytännössä tämä mahdollistaisi olemassa olevaan turvallisuusselvitykseen liittymisen nykyistä useammin, mikä vähentäisi tarpeettomien turvallisuusselvitysten teettämisestä syntyviä kustannuksia ja suojelupoliisin työmäärää, mikä tukisi valtion yleisiä kustannussäästötavoitteita.

Turvallisuusselvityslain 10 §:n 1 momentin mukaan turvallisuusselvitystä ei laadita, jos selvityksen kohteesta on laadittu voimassa oleva vastaava turvallisuusselvitys, jollei erityisistä syistä muuta johdu. Pykälän säännöskohtaisten perustelujen mukaan ehdotettuun 1 momenttiin

---

⁶ Arviointikriteerilautakunnan suositus, oikeusministeriön julkaisuja 2026:8, s. 20

sisältyy kielto laatia turvallisuusselvitystä, jos selvityksen kohteesta on laadittu voimassa oleva vastaava turvallisuusselvitys. Säännös on katsottu tarpeelliseksi menettelyjen tehokkuuden varmistamiseksi. Pääsäännöstä voitaisiin poiketa erityisistä syistä. Tällaisena erityisenä syynä voisi olla se, että lakiehdotuksen 51 §:ssä tarkoitetussa nuhteettomuusseurannassa olisi tullut ilmi, että selvityksen kohdetta koskeva esitutkinta tai syyteharkinta on vireillä uutta turvallisuusselvitystä koskevan hakemuksen tullessa vireille.⁷ Pykälän perustelut huomioiden yksi erityinen syy voisi olla myös se, että henkilöstä on nuhteettomuusseurannan aikana annettu työnantajalle, toimeksiantajalle tai muulle selvityksen hakijalle ns. nuhteettomuusilmoitus eli turvallisuusselvityslain 51 §:ssä tarkoitetun nuhteettomuusseurannan perusteella tehty ilmoitus selvityksen kohteesta.

Suojelupoliisin tekemään voimassa olevaan turvallisuusselvitykseen liittyminen tai liittäminen voi tapahtua kahdella tapaa riippuen siitä, onko turvallisuusselvityksen hakija oikeutettu käyttämään turvallisuusselvityslain 50 §:n 2 momentin nojalla turvallisuusselvitysrekisteriä (ministeriökäyttäjä) vai ei (virastokäyttäjä). Pääesikunta tai muu Puolustusvoimien hallintoyksikkö, jolle Pääesikunta on myöntänyt pääsyn rekisteriin, voi tehdä 50 §:n 1 momentin nojalla liittymiset voimassa olevaan turvallisuusselvitykseen itsenäisesti.

Suojelupoliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2026 antaman asetuksen (1165/2025) liitteen mukaan henkilöturvallisuusselvitys, joka liittyy valmiiseen turvallisuusselvitykseen, on puolet uuden turvallisuusselvityksen hinnasta. Esimerkiksi perusmuotoinen turvallisuusselvitys maksaa 190 euroa, kun liittymällä voimassa olevaan selvitykseen se maksaa 95 euroa. Näin ollen turvallisuusselvityksen menettelyyn hakeutuneella organisaatiolla on saatavissa taloudellista hyötyä, mikäli se voi hyödyntää voimassa olevaan turvallisuusselvitykseen liittymistä. Turvallisuusselvitykseen liittyminen keventää hakijan hallinnollista taakkaa, nopeuttaa työtehtävien täyttämistä ja siten tehostaa toimintaa, millä voidaan katsoa olevan taloudellista merkitystä hakijalle.⁸

Henkilöturvallisuusselvitysten tärkeyttä korostaa omalta osaltaan myös toimintaympäristössä kahden vuoden aikana tapahtunut radikaali muutos. Euroopassa käynnissä oleva sota on nostanut erilaiset turvallisuusuhat aikaisempaa merkittävimiksi. Lisäksi Suomi on liittynyt Pohjois-Atlantin liiton (NATO) jäseneksi keväällä 2023. Myös turvallisuusselvityslain sääntely-ympäristössä on lähiaikoina tapahtumassa isoja muutoksia. Euroopan unionin kyberturvallisuusdirektiivi (NIS2-direktiivi) (EU) 2022/2555 pantiin Suomessa täytäntöön kyberturvallisuuslailla (124/2025) ja direktiivi kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvystä (CER-direktiivi) (EU) 2022/2557 yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetulla lailla (310/2025). Viimeksi mainitun lain yhteydessä muutettiin myös turvallisuusselvityslakia siten, että perusmuotoisen turvallisuusselvityksen piiriin kuuluvia tehtäviä laajennettiin eräiltä osin.

Turvallisuus- ja toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset erityisesti virastovarautumisessa ja henkilö- ja henkilöturvallisuudessa edellyttävät selkeää ja täsmällistä säädöstaustaa virkamiehen tehtävien edellyttämän nuhteettomuuden, riippumattomuuden ja yleisen luotettavuuden varmistamiseksi. Nykytilanteessa tämä säädöstausta on puutteellinen, eikä työnantajana toimivalla viranomaisella, lainkäyttöviranomaisilla tai yleensä laillisuusvalvonnassa ole riittävää säädöstaustaa tarvittavan tiedon selvittämiseksi tai toimenpiteiden perusteiksi.

---

⁷ HE 57/2013 vp, s. 32.

⁸ Arviointikriteerilautakunnan tulkintasuosituksia, oikeusministeriön julkaisuja 2026:8, s. 13 - 14

2.3 Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuista

Virkamiehen palvelussuhteen aikaisen nuhteettomuuden arvioinnin kannalta on huomion arvoista, että tuomioistuimilla on lakisääteinen velvollisuus ilmoittaa valtion virkamiehen rikoksesta sille viranomaiselle, jonka alainen virkamies on (laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan (373/2010)). Valtiovarainministeriön tietojen mukaan valtion virastot eivät saa kattavasti virkamiehistään lain edellyttämiä ilmoituksia. Valtiovarainministeriöllä ei ole tiedossa, mistä tämä johtuu.

2.4 Asetuksenantovaltuutukset

Valtion virkamieslain 8 c §:n 2 momentin mukaan virkaan nimitämisen edellytyksenä on, jos niin valtioneuvoston asetuksella säädetään, että virkaan nimitettävällä on voimassa oleva turvallisuusselvityslaisissa tarkoitettu henkilöturvallisuusselvitystodistus. Virkamieslain 8 c §:n 3 momentissa puolestaan säädetään, että valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää 2 momentissa tarkoitettua henkilöturvallisuusselvitystodistusta koskevasta vaatimuksesta, jos virkaan nimitettävällä on oikeus muutoin kuin satunnaisesti käsitellä turvallisuusluokan I tai II asiakirjoja tai muita sellaisia salassa pidettäviä asiakirjoja, joihin sisältyvän salassa pidettävän tiedon oikeudeton paljastaminen tai oikeudeton käyttö voi aiheuttaa erityisen suurta tai merkittävää vahinkoa salassapitosäännöksessä tarkoitettulle yleiselle edulle, tai jos hänen on muutoin tarkoitus toimia tehtävässä, jossa sen luonteen vuoksi edellytetään erityistä luotettavuutta.

Turvallisuusselvityslain 16 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että valtionhallinnon viranomaisen on hankittava henkilöturvallisuusselvitys henkilöstä, jolla on muutoin kuin satunnaisesti oikeus käsitellä turvallisuusluokan I tai II asiakirjoja tai muita salassa pidettäviä asiakirjoja, jos näihin asiakirjoihin sisältyvän salassa pidettävän tiedon oikeudeton paljastaminen tai oikeudeton käyttö voi aiheuttaa erityisen suurta tai merkittävää vahinkoa salassapitosäännöksessä tarkoitettulle yleiselle edulle, taikka joka muutoin hoitaa sellaisia tehtäviä, joissa hän salassa pidettäviä tietoja paljastamalla tai muulla lainvastaisella teolla voi merkittävällä tavalla vaarantaa valtion turvallisuutta, maanpuolustusta, kansainvälisiä suhteita, poikkeusoloihin varautumista, väestönsuojelua tai yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja taikka mainittujen etujen suojaamiseksi toteutettuja turvallisuusjärjestelyjä.

Edellä kuvattujen voimassa olevan sääntelyyn sisältyvien asetuksenantovaltuutuksien perusteella valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää niistä valtion viraston tehtävistä, joissa edellytettäisiin henkilöturvallisuusselvitystä tai henkilöturvallisuustodistusta. Valtion virkamiehiä on noin 76 700 (v. 2025) ja vain osasta virkamiehiä on tällä hetkellä tehty turvallisuusselvitys ennen nimitämistä ja huomattavasti pienemmästä osasta on ylläpidetty voimassa olevaa turvallisuusselvitystä palvelussuhteen aikana. Vuoden 2024 tiedon mukaan valtion virkamiehistä 32 600:lla oli voimassa oleva henkilöturvallisuusselvitys.

Asetuksella säätämisen mekanismin huomattavana vaikeutena ja käytännössä esteenä on valtionhallinnon tehtävien suuri lukumäärä, hajautuminen erilaisiin virastoihin ja virkamiesten tehtävien sisällön merkittävä monimuotoisuus ja erilaisuus, mikä on käytännössä johtanut siihen, ettei valtioneuvoston asetuksella voida säätää ja ylläpitää listausta kattavasti kaikista niistä valtion virkojen tehtävistä, joita suorittavilla virkamiehillä tulisi olla turvallisuusselvityslain tarkoittama henkilöturvallisuusselvitys tai henkilöturvallisuustodistus. Nykytilassa suojelupoliisi ei käytännössä aiemmin todettujen todistuksen tiedon todistusvoiman ajantasaisuuteen liittyvien ongelmien vuoksi myöskään anna

henkilöturvallisuusselvitystodistusta, vaan se ilmoittaa henkilöturvallisuusselvitystä hakeneelle virastolle henkilöturvallisuusselvityksen yhteydessä esille nousseista seikoista taikka siitä, ettei henkilöturvallisuusselvityksestä ole ilmennyt mitään erityistä.

Ottaen huomioon turvallisuusselvityslain 19–21 §:n säännökset, joissa on säädetty niistä tehtävistä, joiden perusteella määräytyy laadittavan henkilöturvallisuusselvityksen laajuus, asetuksella säätämistä on pidettävä myös epätarkoituksenmukaisena. Perusteltua olisi, että valtion virastolla olisi mahdollisuus lakisääteisesti ylläpitää turvallisuusselvitystä nimenomaisesti niitä tehtäviä hoitavista virkamiehistä, joiden tehtävät kuuluvat turvallisuusselvityslain 19–21 §:n piiriin ja joiden osalta ko. virasto on hakeutunut turvallisuusselvitysmenettelyn piiriin ja sillä on oikeus hakea turvallisuusselvitystä.

2.5 Turvallisuusselvitysten määrä

Suojelupoliisin ja Puolustusvoimien hallintoyksiköiden tekemien turvallisuusselvitysten kokonaismäärä on ollut nousussa viime vuosina. Vuonna 2020 suojelupoliisi teki noin 88 000 turvallisuusselvitystä ja vuonna 2025 selvityksiä tehtiin noin 109 000.⁹ Vuonna 2023 Puolustusvoimien hallintoyksiköt tekivät noin 21 500 turvallisuusselvitystä ja vuonna 2025 selvityksiä tehtiin 31 300¹⁰.

Yksi syy turvallisuusselvitysten määrän kasvuun on Euroopassa käytävä sota. Kansallisen turvallisuuden kannalta keskeiset toimijat, esimerkiksi julkishallinnon viranomaiset ovat parantaneet varautumistaan. Osana varautumistaan organisaatiot sekä hakevat enemmän ja kattavampia turvallisuusselvityksiä että pitävät turvallisuusselvityksiä myös yllä aktiivisemmin.¹¹

Vuonna 2020 suojelupoliisin toimesta tehtiin liittymisiä voimassa olevaan turvallisuusselvitykseen 16 162 ja vuonna 2024 liittymisiä tehtiin 23 683¹². Vuonna 2023 Puolustusvoimien hallintoyksiköt tekivät liittymisiä voimassa olevaan turvallisuusselvitykseen 4 793 ja vuonna 2024 liittymisiä tehtiin 5 785¹³.

2.6 Turvallisuusselvitysrekisteri

Suojelupoliisin tekemään voimassa olevaan turvallisuusselvitykseen liittyminen tai liittäminen voi tapahtua kahdella tapaa riippuen siitä, onko turvallisuusselvityksen hakija oikeutettu käyttämään turvallisuusselvityslain 50 §:n 2 momentin nojalla turvallisuusselvitysrekisteriä (jäljempänä *ministeriökäyttäjä*) vai ei (jäljempänä *virastokäyttäjä*). Pääesikunta tai muu Puolustusvoimien hallintoyksikkö voivat tehdä 50 §:n 1 momentin nojalla liittymiset voimassa olevaan turvallisuusselvitykseen itsenäisesti.

Kuva 1: Virastokäyttäjän ja ministeriökäyttäjän prosessien erot ovat kuvattuna alla olevassa kaaviossa.

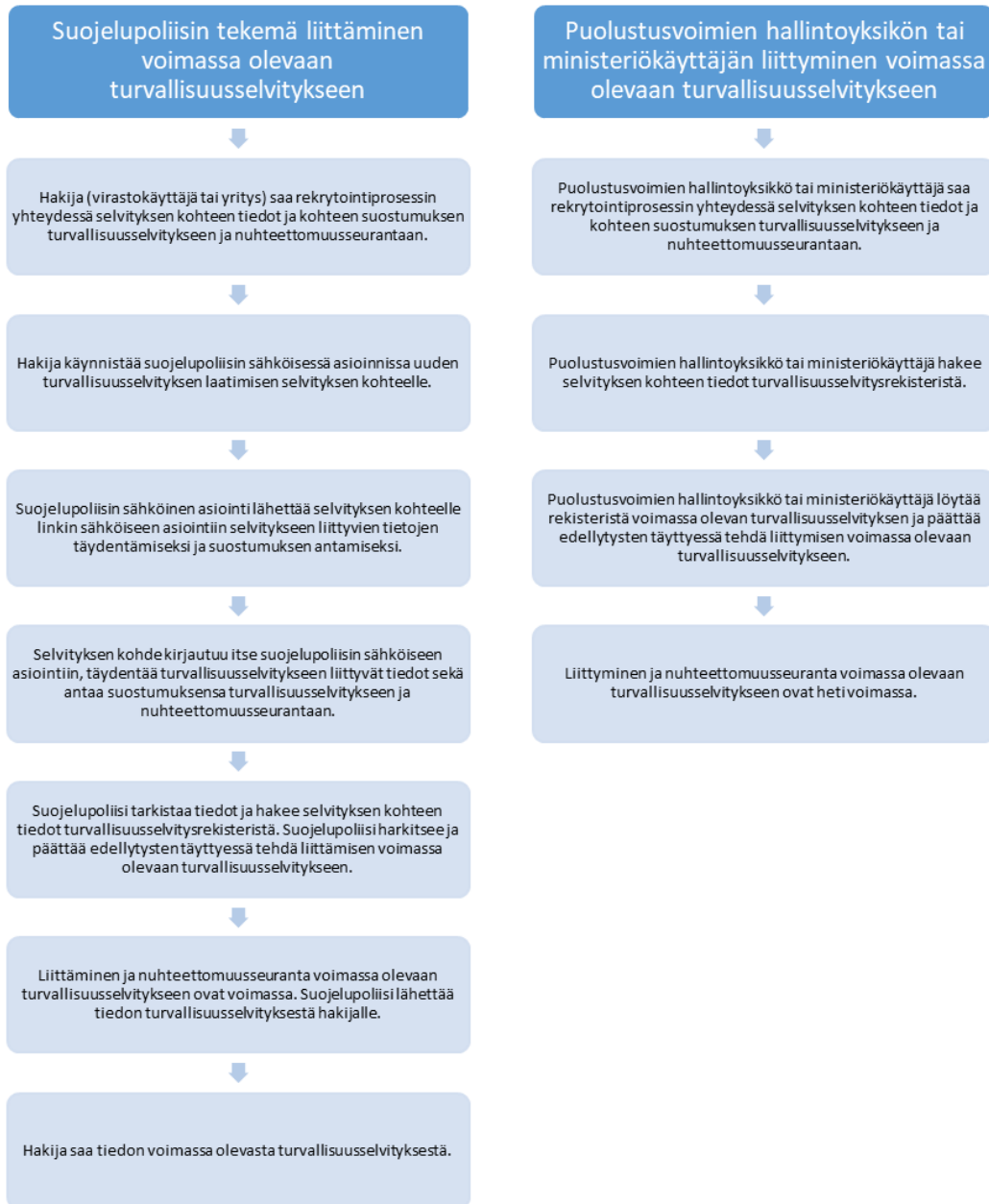
⁹ Supon www-sivut. Saatavilla: Supo lukuina | Suojelupoliisi.

¹⁰ Pääesikunnan tilastot (2023–2025)

¹¹ Supo.fi: Uutinen 13.9.2023. Saatavilla: <https://supo.fi/-/vastauksia-yleisiin-kysymyksiin-turvallisuusselvityksista-1>.

¹² suojelupoliisin tilastot (2020–2024)

¹³ Pääesikunnan tilastot (2023–2024)

Kuvassa 1 on kuvattu hakijan prosessin vaiheet a) vasemmalla, kun suojelupoliisi tekee liittämisen voimassa olevaan turvallisuusselvitykseen ja b) oikealla, kun Puolustusvoimien

hallintoyksikkö tai ministeriökäyttäjä tekee liittymisen voimassa olevaan turvallisuusselvitykseen.¹⁴

2.7 Tuomioistuinkäytäntö

Asiaan liittyvä oikeuskäytäntö on vähäistä.

Korkeimman hallinto-oikeuden 27.1.2025 antamassa päätöksessä (Nro 142/2025, Dnro 2794/03.04.04.03/202) oli ratkaistavana, oliko Verohallinto voinut muuttaa viran virkanimikkeen suunnittelijaksi ja viran tehtävät suunnittelijan tehtäviksi siitä Verohallinnon esittämästä syystä, että A:sta ei ollut tehty perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä hänen kieltäytymisensä vuoksi. Ratkaisunaan korkein hallinto-oikeus totesi, että asiassa ei ole esitetty lainmukaista perustetta vastoin virassa olevan virkamiehen suostumusta muuttaa tämän virkaa nimikkeeltään, tehtäviltään ja palkkaukseltaan kokonaan toiseksi. Kysymys oli ollut uuden viran perustamisesta, ja virkajärjestely vastasi tosiasiallisesti luonteeltaan virkamiehen siirtämistä toiseen virkaan.

Korkein hallinto-oikeus on osana 13.6.2025 antamaansa päätöstä (Nro 1373/2025, Dnro 2948/03.04.04.03/2023) ministeriön virkamiehen irtisanomista koskevassa asiassa todennut, että esitetyt muutoksenhakijan nuhteettomuuden ja riippumattomuuden menettämiseen liittyvät perustelut eivät kyseisessä tapauksessa muodostaneet erityisen painavia syitä irtisanomiselle.

Työtuomioistuimen ratkaisussa (H4/2026, Dnro 9/03.04.02.02.00/2025, 27.1.2026) oli kyse siitä, että rautatieliikenteen ohjauksesta ja hallinnasta vastaava Fintraffic Raide Oy oli vastaanottanut suojelupoliisilta kirjallisen ilmoituksen turvallisuusselvityksessä esiin tulleista merkinnöistä. Työnantaja oli irtisanonut työsopimuksen päättymään ja ilmoittanut irtisanomisilmoituksessa työsuhteen päättämisen syyksi työntekoaedellytysten puuttumisen, koska työntekijällä ei ole hyväksyttyä voimassa olevaa turvallisuusselvitystä. Henkilön työsopimukseen oli kirjattu: ”Hyväksytty turvallisuusselvitys on edellytys työsuhteen jatkumiselle”. Asiassa oli kysymys siitä, onko turvallisuusselvityksessä löytynyt merkintä ollut irtisanomissuojasopimuksessa tarkoitettu asiallinen ja painava syy irtisanoa työsopimus. Asiaa kokonaisuutena arvioituaan työtuomioistuimien katsoi, että turvallisuusselvityksessä esille tulleiden seikkojen takia henkilön edellytykset tehdä työsopimuksensa mukaista työtä olivat lakanneet muutoin kuin tilapäisesti. Työtuomioistuin katsoi, että työnantajalla oli lähtökohtaisesti ollut irtisanomissuojasopimuksessa ja työsopimuslaissa tarkoitettu peruste irtisanoa henkilön työsopimus. Lisäksi työnantajan oli näytetty ennen irtisanomista selvittäneen, olisiko irtisanominen ollut vältettävissä sijoittamalla henkilö muuhun työhön. Kun tällaista muuta työtä ei ole ollut tarjolla, oli työnantajalla ollut irtisanomissuojasopimuksen 2 §:ssä ja työsopimuslain 7 luvun 1 ja 2 §:ssä tarkoitettu asiallinen ja painava syy irtisanoa henkilön työsuhde.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on vastata valtion virastojen turvallisuus- ja toimintaympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin erityisesti henkilöstöturvallisuudessa sekä yleisemmin virastovarautumisessa. Esityksen itsenäisenä tavoitteena on lisäksi varmistaa ja vahvistaa luottamusta viranomaisen toimintaan sekä suojata ja edistää sitä. Taustalla ovat muun muassa edellä 2 luvun tuomioistuinkäytännössä todetut tilanteet, joita ei ole valtion virkamieslaissa

---

¹⁴ Arviointikriteerilautakunnan suosituksia 1/2026, s.13–14.

pystytty ennakoimaan aiemmin. Tavoitteena on säätää valtion virkamiehelle selkeä yleistä luotettavuutta, nuhteettomuutta ja riippumattomuutta koskeva vaatimus ja antaa työnantajana toimivalle viranomaiselle, laillisuusvalvontaan sekä lainkäyttöviranomaisille lakitasoinen tausta arvioida tilanteita, joissa virkamiehen luotettavuus tai riippumattomuus on horjunut tehtävien hoidon kannalta ongelmallisella tavalla. Viranomaisella on nykytilassa rajatusti keinoja selvittää virkamiehen tehtävien edellyttämää yleistä luotettavuutta, nuhteettomuutta ja riippumattomuutta palvelussuhteen aikana ja tavoitteena onkin säätää lakitasolla periaatteet, joiden mukaan valtion virastoissa voidaan käyttää henkilöturvallisuusselvitystä kaikissa turvallisuusselvityslain mahdollistamissa tilanteissa koko henkilön palvelussuhteen ajan, mikäli palvelussuhteen tehtävät sitä edellyttävät.

Lisäksi esityksen tavoitteena on lisätä työ- ja elinkeinoministeriön ja sen hallinnonalan henkilöturvallisuutta ja koko valtionhallinnon turvallisuutta siten, että jatkossa myös valtion virastoksi muutetun Huoltovarmuuskeskuksen eräiltä virkamiehiltä edellytettäisiin Suomen kansalaisuutta. Samalla vaatimus Suomen kansalaisuudesta työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan virastoissa koottaisiin momentin samaan kohtaan.

Turvallisuusselvityslain muutoksen tavoitteena on nopeuttaa ja yksinkertaistaa prosessia valtion viraston sekä eräiden muiden julkishallinnon toimijoiden hakiessa turvallisuusselvityksiä ja antaa turvallisuusselvitystä hakeville toimijoille itselleen mahdollisuus selvittää virkamieheen liittyviä tietoja turvallisuusselvitysrekisteristä. Ehdotuksella pyritään hyödyntämään nykytilaa kattavammin voimassa olevia henkilöturvallisuusselvityksiä, mikäli selvityksen kohteena olevalla henkilöllä on jo viran tai virkasuhteen taikka tehtävän tehtävien edellyttämän laajuinen voimassa oleva henkilöturvallisuusselvitys. Tällä pyritään vähentämään uusien turvallisuusselvitysten hakemista ja tarpeetonta laatimista ja näin ollen myös niistä aiheutuvia kustannuksia.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Valtion virkamieslaki

Valtion virkamiehellä olisi oltava viran, määräaikaisen virkasuhteen tai tehtävämääräyksellä saadun tehtävän asianmukaisen hoitamisen edellyttämä nuhteettomuus, eikä hänellä saisi olla viran tehtäviä vaarantavia sidonnaisuuksia ja hänellä tulisi muissakin suhteissa olla edellytykset hoitaa tehtävänsä riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti. Vaikka tämän oikeusohjeen voidaankin katsoa jo sisältyvän voimassa olevaan oikeuteen, on käytännössä asian arvioimisen perusteena oleva selkeä säädös puuttunut valtion virkamieslaista. Tämän vuoksi katsotaan tarpeelliseksi lisätä tästä valtion virkamieslakiin uusi säädös.

Koska turvallisuusselvityksen tekeminen edellyttää turvallisuusselvityslain mukaan viimekädessä aina selvityksen kohteena olevan henkilön suostumusta, viranomaiselle säädettäisiin mahdollisuus virkamiehen luotettavuuden varmistamiseksi käyttää koko palvelussuhteen keston ajan turvallisuusselvitysmenettelyä kaikissa niissä tilanteissa, joissa se olisi turvallisuusselvityslain mukaan kyseisen viranomaisen kohdalla mahdollista. Turvallisuusselvitystä ei edelleenkään voitaisi tehdä ilman henkilön suostumusta, mutta virkamiehen kieltäytyessä viraston toiminnan tai tehtävien kannalta tarpeellisen turvallisuusselvityksen tekemisestä, voitaisiin hänet pidättää virasta.

Valtion virkamieslain muutosten tarkoituksena ei ole luoda viranomaiselle velvollisuutta hakea turvallisuusselvityksen laatimista säännönmukaisesti aina, kun se turvallisuusselvityslain

mukaan on mahdollista, vaan tarkoituksena on säätää siihen näissä tilanteissa lakisääteinen mahdollisuus, mikäli virkamiehen tehtävät sitä edellyttävät.

Viranomaisella tarkoitetaan virkamiehen työnantajana toimivaa virastoa, jonka virkaan tai virkasuhteeseen henkilö on nimitetty. Valtion virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettujen virkamiesten osalta viranomaisella tarkoitetaan ministeriötä, joka valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) mukaan valmistelee nimityksen. Sama koskee sellaisia itsenäisten viranomaisten päälliköitä, jotka eivät ole valtion virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettuja virkamiehiä mutta joita ei myöskään ole nimitetty minkään päällikköviraston virkaan eikä virkasuhteeseen. Nykyisen käytännön mukaan heitä koskevan selvityksen hakee nimityksen valmisteleva ministeriö.

Valtion virkamieslaissa Suomen kansalaisuutta edellyttävien virkojen joukkoon lisättäisiin Huoltovarmuuskeskuksen pääjohtajan lisäksi pääjohtajan välittöminä alaisina toimivien johtajien ja yksikön johtajien virat, Huoltovarmuuskeskuksen virat, joiden tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä sekä Huoltovarmuuskeskuksen virat, joiden tehtäviin kuuluu käsitellä ulkomaisten yritysostojen seurannasta annetussa laissa (172/2012) tarkoitettuja tietoja. Kohtaan lisättäisiin myös nykytilassa 13 kohdassa oleva Energiaviraston ylijohdajan välittömänä alaisena toimiva johtaja. Nämä tehtävät pitävät sisällään erityisesti puolustus- ja turvallisuussektorien, huoltovarmuuskriittisten ja yhteiskunnan muita elintärkeitä toimintoja sekä merkittävää julkisen vallan käyttöä ja muita kansalliseen turvallisuuteen sekä Suomen ulkosuhteisiin liittyviä asioita. Nykyinen kohta 13 poistettaisiin tarpeettomana.

Virkamieslain 40 §:n 2 momenttiin lisättäisiin uusi 5 kohta, jonka perusteella virkamiehen työnantajana toimivalla viranomaisella olisi keinot puuttua virkamiehen toimintaan, mikäli virkamies ei anna suostumustaan henkilöturvallisuusselvityksen hakemiselle siitä huolimatta, että kyse on tehtävistä, joiden osalta viranomaisella on oikeus harkintansa mukaan hakea henkilöturvallisuusselvitystä turvallisuusselvityslain sallimissa tilanteissa.

Ehdotettu uusi virantoimituksesta pidättämistä koskeva lainkohta ei tuomioistuinlain (673/2016) 15 luvun 2 §:n nojalla ulottuisi tuomareihin.

4.1.2 Turvallisuusselvityslaki

Turvallisuusselvityslakiin ehdotetaan muutosta, jonka mukaan valtion virkamieslain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettujen valtion virastot, Kansaneläkelaitoksesta annetussa laissa (731/2001) säädetty Kansaneläkelaitos sekä Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä annetun lain (1018/2020) 1 §:ssä tarkoitettujen Senaatti-kiinteistöliikelaitos ja tämän tytärliikelaitos olisivat turvallisuusselvitysrekisteristä saatavan tiedon osalta vastaavassa asemassa kuin ministeriöt. Vastaavalla tavalla kuin voimassa olevan turvallisuusselvityslain mukaan ministeriöt, jatkossa myös ehdotettujen organisaatiot voisivat itse tarkastaa turvallisuusselvitysrekisteristä viranhakijaan tai virkamieheen liittyviä tietoja.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Ehdotettujen säännösten soveltamisalaan lukeutuvat ainoastaan valtionhallinnon organisaatiot ja valtion virkamiehet. Tämän perusteella on arvioitu, ettei ehdotetuilla säännöksillä ole vaikutuksia kotitalouksiin, yrityksiin, kuntiin tai hyvinvointialueisiin. Ehdotetuilla säännöksillä ei ole arvioitu olevan myöskään ympäristövaikutuksia tai vaikutuksia kielellisten oikeuksien toteutumiseen. Ehdotettua sääntelyä on pidettävä sukupuolineutraalina, eikä sillä myöskään voida arvioida olevan vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon taikka yhdenvertaisuuteen muutoin kuin kansalaisuusvaatimuksen osalta.

4.2.1 Vaikutukset kansantalouteen ja muut taloudelliset vaikutukset

Suojelupoliisi perii henkilöturvallisuusselvitystä hakeneelta organisaatiolta laatimistaan henkilöturvallisuusselvityksistä suoritemaksuja, joiden perimisestä on säädetty turvallisuusselvityslain 60 §:ssä, ja jonka perusteella on annettu sisäministeriön asetus suojelupoliisin suoritteiden maksullisuudesta. Voimassa olevan suojelupoliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2026 annetun sisäministeriön asetuksen (1165/2025) liitteen mukaan suppea turvallisuusselvityksen hinta on 81 euroa, perusmuotoisen turvallisuusselvityksen 190 euroa ja laajan turvallisuusselvityksen 750 euroa. Voimassa olevaan henkilöturvallisuusselvitykseen liittyminen on suppean henkilöturvallisuusselvityksen osalta 41 euroa, perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityksen 95 euroa ja laajan henkilöturvallisuusselvityksen osalta 375 euroa, eli voimassa olevaan henkilöturvallisuusselvitykseen liittyminen maksaa puolet suhteessa vastaavan turvallisuusselvityksen laadintaan liittyvästä kustannuksesta. Puolustusvoimien pääesikunta laatii itse Puolustusvoimien palveluksessa olevista henkilöturvallisuusselvitykset. Ehdotetuilla säännöksillä ei ole vaikutusta Puolustusvoimien pääesikunnan eikä ulkoministeriön yhteydessä toimivan kansallisen turvallisuusviranomaisen (National Security Authority, NSA) henkilöturvallisuusselvitystehtäviin.

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia kansantalouteen ja esityksen taloudelliset vaikutukset liittyvät lähinnä henkilöturvallisuusselvityksien laadinnasta virastoilta ja laitoksilta perittäviin maksuihin. Valmistelun yhteydessä on arvioitu, että virkamiehistä säännöllisesti tehtävät turvallisuusselvitykset voivat lisätä varsinkin alkuvaiheessa jonkin verran virastojen ja laitosten suojelupoliisille maksamia suoritemaksuja, mikäli virastot ja laitokset ryhtyvät nykyistä runsaammassa määrin hakemaan säännöllisesti henkilöturvallisuusselvityksiä. Toisaalta nykytilassa useimmat valtion virastot ja laitokset hakevat jo virkamiehistään suojelupoliisilta henkilöturvallisuusselvityksiä. Tämän perusteella voidaan arvioida, ettei ehdotetun virkamieslain 19 a §:n säännöksen toimeenpano lisää merkittävästi virastoille ja laitoksille aiheutuvia kustannuksia nykytilaan nähden. Arvioitaessa taloudellisia vaikutuksia on otettava huomioon myös ehdotettu turvallisuusselvityslain 50 §:n 2 momentin muutos, jonka myötä turvallisuusselvityslain 48 §:ssä tarkoitettuun turvallisuusselvitysrekisteriin pääsy laajennettaisiin koskemaan valtion virastoja ja eräitä muita julkisoikeudellisia organisaatioita. Ehdotetun sääntelyn perusteella nämä virastot ja organisaatiot voisivat itse tarkastaa turvallisuusselvitysrekisteristä, onko esimerkiksi nimitettäväksi ehdotettavalla virkamiehellä viran tai tehtävän tehtävien edellyttämän laajuinen ja voimassa oleva henkilöturvallisuusselvitys. Mikäli nimitettäväksi ehdotettavalla virkamiehellä on viran tai tehtävän tehtävien edellyttämän laajuinen ja voimassa oleva henkilöturvallisuusselvitys, voisi virasto tai organisaatio hakea suojelupoliisin suoritteiden maksullisuudesta annetun sisäministeriön asetuksen tarkoittamalla tavalla liittymistä voimassa olevaan henkilöturvallisuusselvitykseen, jolloin suoritemaksu on vain puolet suhteessa siihen, että virkamiehestä laadittaisiin henkilöturvallisuusselvitys. Tämän vuoksi voidaan arvioida, että ehdotettujen säännösten toimeenpano voi vähentää virastojen kustannuksia tai enimmilläänkin ehdotettujen säännösten toimeenpanoa voidaan pitää virastojen näkökulmasta kustannusneutraalina.

Muina ehdotettujen säännösten etuina voidaan nähdä suojelupoliisin työmäärän vähentyminen, mikä pidemmällä aikavälillä voi näyttäytyä henkilöturvallisuusselvityksien laadinnasta perittävien suoritemaksujen alentumisena. Tällä osaltaan vastattaisiin hallintovaliokunnan esittämään huoleen, etteivät turvallisuusselvityksestä perittävät käsittelymaksut saa vaikuttaa lain mukaiseen velvollisuuteen hakea tehtävän edellyttämän tasoista turvallisuusselvitystä ja toisaalta siihen, ettei turvallisuusselvitysten kustannuksista aiheudu negatiivisia vaikutuksia

virastojen taloudellisiin toimintaedellytyksiin¹⁵. Lisäksi voidaan arvioida, että uudistuksen myötä vähentyvät hakemukset henkilöturvallisuusselvityksien laatimiseksi niiden virkamiesten osalta, joilla on viran tai tehtävän tehtävien edellyttämän laajuinen ja voimassa oleva henkilöturvallisuusselvitys, minkä voidaan arvioida vähentävän myös hakemusten laatimiseen käytettävää työaikaa. Uudistuksen myötä valtionhallinnon sisäisen laskutuksen määrän tulisi myös vähentyä.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitykseen sisältyvät ehdotukset perustuvat keskeisiltä osin voimassa olevan lainsäädännön mukaisille periaatteille. Näin ollen ehdotettujen muutosten ei sinällään voida katsoa aiheuttavan perustavaa laatua olevia muutoksia viranomaisten käytännöille. Ehdotetulla muutoksilla kuitenkin selkeytettäisiin ja täsmennettäisiin viranomaisten toimintamahdollisuuksia viranomaisen tehtävien edellyttäessä turvallisuusselvitystä. Kyse on viranomaisten toiminnan asianmukaisuutta ilmentävistä keskeisistä lähtökohdista, joiden on tarkoitus lisätä luottamusta julkiseen hallintoon.

Ehdotetuilla säännöksillä ja erityisesti siirtymäsäännöksellä, jonka perusteella ehdotettua virkamieslain 19 a §:n säännöstä sovellettaisiin myös ennen lain voimaatuloa täytettyihin virkoihin ja virkasuhteisiin sekä tehtävämääräyksiin, voi olla vaikutuksia joihinkin valtion virastoihin ja laitoksiin, jotka saattavat ryhtyä hakemaan nykytilaa kattavammin henkilöturvallisuusselvityksien laadintaa virkamiehistään heidän palvelussuhteen aikana, mikäli virkamiehen viran tai virkasuhteen taikka tehtävämääräyksellä saatuihin tehtäviin liittyisi turvallisuusselvityslain 19–21 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä.

Esityksellä ehdotettujen säännösten perusteella virkamiehen palvelusaikana tehtävillä säännöllisillä henkilöturvallisuusselvityksillä voisi olla erityisesti alkuvaiheessa työmäärää lisääviä vaikutuksia valtion virastojen ja laitosten lisäksi myös suojelupoliisin toimintaan. Koska kyse on voimassa olevan sääntelyn perusteella maksullisesta toiminnasta, suojelupoliisin tulisi kattaa henkilöturvallisuusselvityksien laadinnasta aiheutuneet henkilöstö- ja muut kustannukset suoritemaksuina. Myös turvallisuusselvityslain muutos voi aiheuttaa vähäisiä järjestelmien muutoskustannuksia virastoille ja suojelupoliisille teknisen käyttöyhteyden myötä. Suunnitellun aikataulun toteutuessa suojelupoliisille jäisi noin puoli vuotta aikaa varautua järjestelmien vaatimien muutosten toteuttamiseen turvallisuusselvityslain 50 §:n 2 momenttiin ehdotettujen muutosten osalta. Käytännössä uusien virastojen liittäminen osaksi järjestelmää toteutettaisiin porrastetusti voimaan tulon jälkeen. Näin ollen eri virastot, Kela sekä esityksessä tarkoitettut valtion liikelaitokset voisivat olla keskenään eri asemassa vielä lain voimaan tulon jälkeenkin turvallisuusselvitysrekisterin teknisen käyttöyhteyden osalta aina siihen saakka, kunnes muutos olisi pystytty toteuttamaan tarkoituksenmukaisessa laajuudessa. Suojelupoliisi on arvioinut, että muutokseen kokonaisuudessaan menee aikaa joitakin kuukausia vielä lain voimaan tulon jälkeen.

Puolustusvoimien pääesikunta laatii Puolustusvoimien palveluksessa olevista henkilöturvallisuusselvitykset. Ehdotetuilla säännöksillä ei muuteta näitä Puolustusvoimien pääesikunnan eikä ulkoministeriön yhteydessä toimivan kansallisen turvallisuusviranomaisen (National Security Authority, NSA) henkilöturvallisuusselvityksen laatimiseen liittyviä tehtäviä. Ehdotetuilla säännöksillä ei ole vaikutuksia valtion viranomaisten välisiin tehtäviin tai toimivaltasuhteisiin. Jatkossakin virastojen tehtäviin kuuluisi hakea virkamiehistään

---

¹⁵ HaVM 23/2017 vp ja HaVM 14/2016 vp

henkilöturvallisuusselvitystä ja suojelupoliisin tehtäviin vastata henkilöturvallisuusselvityksen laatimisesta.

Lisäksi ehdotetut muutokset saattavat lisätä hyvin vähäisessä määrin hallinto-oikeuksien ja laillisuusvalvojen ratkaistavaksi tulevien asioiden määrää.

Ehdotettujen säännösten arvioidaan parantavan viranomaisten valmiuksia huolehtia henkilöturvallisuudesta sekä turvaavan viranomaistoiminnan luotettavuutta ja riippumattomuutta aiempaa tehokkaammin.

4.2.3 Vaikutukset valtion henkilöstöön

Ehdotetuilla säännöksillä arvioidaan olevan vain vähän vaikutuksia valtion henkilöstöön. Viranomainen voisi hakea henkilöturvallisuusselvitystä edelleen vain, jos turvallisuusselvityslaisissa säädetty sen mahdollistaa. Esityksellä ei ehdoteta mitään muutosta tähän peruslähtökohtaan. Valmistelun yhteydessä on arvioitu, että valtion henkilöstöstä merkittävä määrä on turvallisuusselvitysten piirissä. Esimerkiksi ministeriöt ja suuret keskusvirastot, kuten Verohallinto ja Tulli, hakevat säännöllisesti virkamiehistään henkilöturvallisuusselvitystä. Valmistelun aikana on arvioitu, että ehdotettujen säännösten myötä yhä useammasta valtion henkilöstöön kuuluvasta laadittaisiin henkilöturvallisuusselvitys rekrytointitilanteen lisäksi myös palvelussuhteen aikana tilanteissa, joissa turvallisuusselvityslaki sen mahdollistaa.

Hallituksen esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi uusia tai erillisiä virkamiesoikeudellisia seuraamuksia niiden tilanteiden varalta, joissa viranomainen saa tietoja, joiden mukaan virkamies ei täytä esityksen 19 a §:ään säädettäväksi ehdotettuja vaatimuksia. Asia ratkaistaan näissä tilanteissa voimassa olevien virkamiesoikeudellisten säännösten nojalla. Viranomaisen käytettävissä olevia virkamiesoikeudellisia seuraamuksia on kuvattu valtion virkamieslain nykytilaa kuvaavassa luvussa. Ehdotetuilla säännöksillä ei esitetä muutoksia näihin seuraamuksiin tai kynnykseen niiden soveltamisessa. Viranomaisen tulee aina mahdollisia seuraamuksia harkitessaan ottaa huomioon teon tai laiminlyönnin vakavuuden lisäksi sen vaikutus virkamiehen tehtäviin ja viranomaisen toimintaan sekä käytettävä suhteellisuusperiaatteen mukaista asianmukaista seuraamusta. Sen varmistamiseksi, että viranomaisen arviointi erilaisissa tilanteissa olisi oikeasuhteista, säädettäisiin asiasta erikseen 19 a §:n ensimmäisessä momentissa.

Muutoksilla ei olisi vaikutusta esimerkiksi edellä mainittuihin virkasuhteen irtisanomisen tai purkamisen perusteisiin tai kynnykseen. Virkamiesoikeudellisten toimenpiteiden perusteena ei voisi olla myöskään esimerkiksi pelkästään vastaava luottamuksen menettäminen kuin virkamieslain 26 a §:ssä. Viranomaisen tulisi arvioida tekojen tai muiden tilannetta koskevien tietojen merkitystä siihen, voiko virkamies hoitaa virkatehtäviään virastossa esiin tulleen valossa ilman, että se vaarantaa kansalaisten luottamuksen viraston kykyyn hoitaa tehtäviään riippumattomasti ja luotettavasti. Kysymys virkamiehen luotettavuudesta saatujen tietojen seuraamuksista liittyy laajempaan virkamiesoikeudelliseen kokonaisuuteen, mutta ennen kuin asiaan liittyen on saatu tarvittavaa oikeuskäytäntöä, ei erillisistä esitykseen liittyvistä seuraamuksista katsota olevan tarpeen tai perusteltua säätää nykyistä tarkemmin.

Myöskään valtion virkamieslain 27 §:n mukaisiin irtisanomisperusteisiin ei esitetä muutoksia.

Palvelussuhteen aikana tehtävien turvallisuusselvitysten yleistyessä ja yhä useamman virkamiehen kuulussa nuhteettomuusseurannan piiriin, olisi todennäköistä, että virkamiehen nuhteettomuus ja riippumattomuus tulisi arvioitavaksi nykyistä useammin.

Huomion arvoista on, että ehdotettu uusi virantoimituksesta pidättämistä koskeva lainkohta ei tuomioistuinlain 15 luvun 2 §:n nojalla sovellettaisi tuomareihin. Mahdollinen muutostarve edellyttäisi tuomioistuinlain muutosta.

Esityksellä ei olisi vaikutuksia valtion työsopimussuhteiseen henkilöstöön. Työsopimussuhteisten osalta esimerkiksi palvelussuhteen aikana voimassa olevaan turvallisuusselvitykseen liittyvästä vaatimuksesta voidaan sopia työsopimuksessa.¹⁶

4.2.4 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset

Virkamieslain 7 §:n säännökseen koskien kansalaisvaatimusta esitetään lisättäväksi eräät työ- ja elinkeinoministeriön ja sen hallinnonalan viraston virkamiehet. Pykälän mukaan vain Suomen kansalainen voitaisiin nimittää pykälässä tarkoitettuihin virkoihin. Otettaessa huomioon muutoksen taustalla olevat perusteet tätä ei voida pitää ongelmallisena perustuslain 6 §:ssä säädetyn syrjintäkiellon ja yhdenvertaisuuslain (1325/2014) näkökulmasta, sillä viimeksi mainitun lain 11 §:n 1 momentin mukaan erilainen kohtelu ei ole syrjintää, jos kohtelu perustuu lakiin ja sillä muutoin on hyväksyttävä tavoite ja keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat oikeasuhtaisia.

Valmistelun aikana on arvioitu, voisivatko ehdotetut säännökset olla ongelmallisia virkamiehen perustuslain 13 §:ssä turvatus yhdistymisvapauden kanssa, mikäli virkamies toimisi sellaisessa yhdistyksissä tai vastaavissa järjestöissä, joiden toiminnan vuoksi niihin kuulumista voitaisiin pitää virkamiehen luotettavuuden ja nuhteettomuuden kannalta ongelmallisina, minkä johdosta virkamiehen työnantajana toimivan viranomaisen olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin virkamiesoikeudellisten säännösten nojalla. Mikäli tällainen tilanne pääsisi syntyään, olisi kyse arvion mukaan sellaisesta yhdistyksestä, jonka toiminta olisi yhdistyslain (503/1989) 43 §:n 1 momentin 1 kohdan tarkoittamalla tavalla vastoin lakia tai hyviä tapoja ja tilanne voisi tulla arvioitavaksi myös valtion virkamieslain 14 §:n nojalla. Jos kyse olisi yhdistykseen kuulumisen aiheuttamasta esteellisyydestä tai sidonnaisuudesta, asia ei tulisi arvioitavaksi yhdistymisvapauden näkökulmasta.

Esityksen ei ole arvioitu olevan ongelmallinen perustuslain 18 §:ssä turvatus työhön ja elinkeinovapauteen kohdistuvan oikeuden näkökulmasta. Vaikka viranomaisen kohdistaisi virkamieheen virkamiesoikeudellisten säännösten nojalla seuraamuksia, ne perustuvat mainitun pykälän 3 momentin tarkoittamalla tavalla voimassa olevaan sääntelyyn.

Esityksessä ehdotettujen säännösten voidaan arvioida olevan merkityksellisiä perustuslain 10 §:ssä turvatus yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Esityksessä ei ehdoteta 50 §:n lisäksi muita muutoksia turvallisuusselvityslakiin. Tämän vuoksi voidaan arvioida, ettei ehdotettu sääntelyllä ole arvioitavissa olevia perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia yksityiselämän suojan tai henkilötietojen suojan ja henkilötietojen käsittelyn näkökulmasta.

Esityksellä ei ehdoteta muutoksia muutoksenhakua koskevaan lainsäädäntöön. Esitys ei ole ongelmallinen perustuslain 21 §:n turvaaman oikeusturvan vaatimuksen näkökulmasta, sillä viranomaisen tekemistä virkamiestä koskevista hallintopäätöksistä on mahdollista hakea muutosta valittamalla hallintotuomioistuimiin ja saattaa päätösten ja niiden perusteiden lainmukaisuuden arviointi puolueettoman ja riippumattoman hallintotuomioistuimen

---

¹⁶ Työtuomioistuimen ratkaisu (H4/2026, Dnro 9/03.04.02.02.00/2025, 27.1.2026)

tutkittavaksi. Voimassa oleva virkamiesoikeudellinen sääntely ja hallintolain sääntely turvaavat virkamiehen oikeudet tulla kuulluksi.

4.2.5 Vaikutukset tiedonhallintaan

Nykytilassa merkittävä osa valtioneuvoston alaisesta hallinnosta ei ole voinut hyödyntää turvallisuusselvityslain 48 §:ssä tarkoitettua turvallisuusselvitysrekisterin tietoja, mikä on käytännössä johtanut siihen, että valtioneuvoston alainen hallinto on hakenut henkilöturvallisuusselvityksen laatimista nimityksen yhteydessä sellaisistakin virkamiehistä, joilla on turvallisuusselvityslain 19–21 §:ssä tarkoitettulla tavalla viran tai virkasuhteen taikka tehtävän tehtävien edellyttämän laajuinen ja voimassa oleva henkilöturvallisuusselvitys. Nykytilaa voidaan pitää tästä näkökulmasta epätydyttävänä. Lisäksi laissa julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019) 4 luvun 12 §:ssä säädetään veloitteesta tunnistaa ne tehtävät, joiden suorittaminen edellyttää tiedonhallintayksikön palveluksessa olevilta tai sen lukuun toimivilta henkilöiltä erityistä luotettavuutta. Säännöksessä on perusteet tietoaineistojen käsittelyyn liittyvän henkilöturvallisuuden toteuttamisesta ja sen tarkoituksena on varmistaa, että tiedonhallintayksiköt ja niissä toimivat viranomaiset arvioivat tietoaineistojensa käsittelyyn osallistuvien henkilöiden tehtävät sekä niissä edellytettävän luotettavuuden. Säännöksessä viitataan turvallisuusselvityksen tekemiseen yhtenä keinona varmistaa henkilöiden luotettavuus.

Esityksessä ehdotetulla turvallisuusselvityslain 50 §:n 2 momentin muutoksella voidaan arvioida olevan vaikutuksia tiedonhallintaan, kun ehdotetussa 2 momentissa säädetyt valtioneuvoston eri toimijoiden nimeämät henkilöt voisivat hyödyntää nykytilaa laajemmin turvallisuusselvityslain 48 §:ssä tarkoitettua turvallisuusselvitysrekisterin tietoja henkilöstönsä ja palvelussuhteeseen nimittämisen tai ottamisen yhteydessä. Saatuaan selvityksen kohteelta suostumuksen ministeriöiden lisäksi myös virastoilla olisi mahdollisuus hakea turvallisuusselvitysrekisteristä esiin tieto siitä, onko henkilöllä voimassa olevaa haettavan selvityksen kanssa samantasoista turvallisuusselvitystä toiselle hakijalle. Mikäli henkilöllä on voimassa oleva samantasoinen turvallisuusselvitys, eikä siihen liittyen ole ollut harkittavaa tai ilmoitettavaa tietoa, voi ministeriökäyttäjä itse harkita, liittyykö se voimassa olevaan turvallisuusselvitykseen. Tehty liittäminen ja nuhteettomuusseuranta uudelle hakijalle tulevat voimaan heti. Tämän arvioidaan johtavan haettujen henkilöturvallisuusselvityksien vähentymiseen ja lisäävän voimassa olevaan henkilöturvallisuusselvitykseen liittymistä. Ehdotetulla muutoksella voidaan osaltaan vähentää hallinnon sisäisiä turvallisuusselvityksiä ja näin ollen myös niistä aiheutuvia kustannuksia.

Valmistelun yhteydessä on arvioitu, että teknisen käyttöyhteyden myötä turvallisuusselvityslain 50 §:n 2 momentissa tarkoitettut valtioneuvoston toimijat saisivat nykytilaan nähden enemmän tietoja turvallisuusselvityslain 48 §:n tarkoittamasta henkilöturvallisuusselvitysrekisteristä. Ehdotettujen säännösten toimeenpano voi edellyttää pienten muutoksien tekemistä henkilöturvallisuusselvitysrekisteriin. Ehdotetulla sääntelyllä ei ole vaikutuksia asiakirjojen julkisuuteen ja salassapitoon, jotka määräytyisivät nykytilaa vastaavalla tavalla.

Esityksen muutoksilla arvioidaan kokonaisuutena olevan tässä asiayhteydessä valtioneuvoston toimintatapoja yhtenäistävä ja tehostava vaikutus.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Muita toteuttamiskelpoisia sääntelyvaihtoehtoja ei ole tunnistettu säädösvalmisteluprosessin yhteydessä. Ainoa vaihtoehto ehdotetulle sääntelylle olisi jättää asia kokonaan sääntelemättä, mikä ei täyttäisi hankkeelle asetettuja tavoitteita, vaan säilyttäisi epäselväksi koetun nykytilan.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Ruotsi

Ruotsissa turvallisuustarkastuksesta säädetään sitä koskevassa laissa Säkerhetsskyddslagen (2018:585). Lain 3 luvun 1 §:n mukaan jokaiselle, joka työsuhteensa perusteella tai muulla tavoin osallistuu turvallisuuden kannalta arkaluonteiseen toimintaan, on tehtävä turvallisuustarkastus. Laissa säädetään kuitenkin myös henkilöryhmistä, jotka eivät kuulu menettelyn piiriin (esim. kansanedustajat).

Turvallisuustarkastukseen kuuluu perusselvitys ja joissain tapauksissa rekisteritarkastus sekä erityinen henkilötarkastus. Turvallisuustarkastuksesta vastaa pääsääntöisesti toiminnanharjoittaja eli yleensä työnantaja. Rekisteritarkastukset ja erityiset henkilötarkastukset suorittaa kuitenkin Ruotsin turvallisuuspalvelu (Säkerhetspolisen).

Turvallisuustarkastus on tehtävä ennen työsuhteen alkamista tai muuta osallistumista turvallisuuden kannalta arkaluonteiseen toimintaan. Turvallisuustarkastuksen suorittaminen vaatii kyseessä olevan henkilön suostumuksen, kun suoritetaan rekisteritarkastus ja erityinen henkilötarkastus. Turvallisuustarkastukselle ei ole määritelty laissa voimassaoloaikaa. Turvallisuustarkastusta ylläpidetään kuitenkin sen ajan, kun henkilö osallistuu turvallisuuden kannalta arkaluonteiseen toimintaan. Kun työsuhde tai muu osallistuminen turvallisuuden kannalta arkaluonteiseen toimintaan päättyy, lakkaa myös turvallisuustarkastuksen ylläpito. Jos henkilö hakee uutta työtä tai tehtävää, joka edellyttää osallistumista turvallisuuden kannalta arkaluonteiseen toimintaan, tehdään uusi turvallisuustarkastus.

Jos työntekijä siirtyy toiseen tehtävään, johon sisältyy turvallisuuden kannalta arkaluonteiseen toimintaan osallistumista, tarvitaan yleensä uusi turvallisuustarkastus ja/tai uusi rekisteritarkastus. Tämä on kuitenkin tilannekohtaista ja tällaisessa tilanteessa tarkastus voi myös olla suppeampi. Jos suostumusta ei ole saatu, edellä mainittuja tarkastuksia ei voida tehdä. Tämä voi johtaa siihen, että henkilö ei voi ottaa vastaan kyseessä olevaa tehtävää. Jos henkilöä ei hyväksytä turvallisuustarkastuksen yhteydessä niihin tehtäviin, joita varten tarkastus on tehty, henkilö ei voi toimia tehtävässä, johon sisältyy osallistumista turvallisuuden kannalta arkaluonteiseen toimintaan. Työnantajan on tällöin harkittava, millaisiin työoikeudellisiin toimenpiteisiin olisi tilanteessa ryhdyttävä, ja olisiko siirto uusiin tehtäviin tai työsuhteen irtisanominen mahdollista työlainsäädännön nojalla.

Norja

Norjassa turvallisuusselvityksestä säädetään laissa kansallisesta turvallisuudesta (Lov om nasjonal sikkerhet; sikkerhetsloven LOV-2018-06-01-24). Hallinnollisena viranomaisena turvallisuusselvitysten osalta toimii Norjan kansallinen turvallisuusviranomainen (Nasjonal sikkerhetsmyndighet, NSM). Turvallisuusselvitys on arvio henkilön luotettavuudesta, lojaaliudesta ja harkintakyvystä käsitellä turvallisuusluokiteltua tietoa tai päästä keskeisiin

kansallisiin kohteisiin ja infrastruktuuriin. Varsinaisen selvityksen voivat suorittaa eri selvitysviranomaiset. Norjassa on kaksi tarkastuspalveluja tarjoavaa viranomaista: siviiliselvitysviranomainen (antaa vuosittain noin 10 000 turvallisuusselvitystä) ja Puolustusvoimien selvitysviranomainen (antaa vuosittain noin 20 000 turvallisuusselvitystä). (Kts. Turvallisuusselvitystä ja muuta selvitystä koskevat määräykset, Forskrift om sikkerhetsklarering og annen klarering; klareringsforskriften, FOR-2018-12-20-2054)

Turvallisuusluokitellun tiedon osalta päätasoja on neljä: rajoitettu (begrenset), luottamuksellinen (konfidensielt), salassa pidettävä (hemmelig) ja erittäin salainen (strengt hemmelig). Näistä alimmalla tasolla (rajoitettu) tarvitaan vain erillinen lupa. Varsinainen turvallisuusselvitys tarvitaan kolmella muulla turvallisuusluokkatasolla. Näistä jokaisella tasolla on erilaiset vaatimukset, jotka koskevat henkilön antamia tietoja ja turvallisuustarkastuksen laajuutta. Lisäksi henkilöllä tulee olla työnantajan valtuuttama pääsy luottamukselliseen tietoon. Henkilöille, joilla on pääsy keskeisiin kansallisiin kohteisiin ja infrastruktuuriin on kaksi erilaista pääselyselvitystä: tavanomainen ja laajennettu pääselyselvitys. Näiden erona on suoritettavan tarkastuksen laajuus. Henkilö, jolla on voimassa oleva turvallisuusselvitys ja jolle on myönnetty pääselyoikeudet, ei tarvitse erillistä pääselylupaa.

Turvallisuusselvityksen teettäminen vaatii kyseessä olevan henkilön suostumuksen, jonka tulee kattaa myös uusintatarkastus. Turvallisuusselvitys vaaditaan ennen palvelussuhteen alkua ja sen aikana valtionhallinnon henkilöstöltä, jolla on pääsy turvaluokiteltuun tietoon (sikkerhetsloven 8 luvun 2 ja 9 §). Uutta turvallisuusselvitystä ei vaadita henkilön siirtyessä uusiin tehtäviin tai palvelussuhteeseen. Sen sijaan pääselyoikeudet turvallisuuksuokiteltuun tietoon tulee katkaista palvelussuhteen päättyessä entiseen työnantajaan ja avata uuden työnantajan toimesta.

Jos henkilö ei suostu turvallisuusselvitykseen, selvitysviranomainen ei aloita selvitysmenettelyä. Suostumuksen ja selvityksen puuttumisen seuraukset vaihtelevat tehtävän ja yksittäisen organisaation vaatimusten mukaan, mukaan lukien organisaation kyky mahdollisesti osoittaa henkilö muihin tehtäviin, jotka eivät edellytä turvallisuusselvitystä. Tehtävissä, joissa turvallisuusselvitys on muodollinen edellytys, suostumuksen puuttuminen tarkoittaa sitä, ettei henkilö voi toimia kyseessä olevassa tehtävässä.

Joissakin työtehtävissä on tarpeen käsitellä asiakirjoja ja tietoja, jotka edellyttävät työntekijältä turvallisuusselvitystä kansallisesta turvallisuudesta annetun lain mukaisesti. Tällaisia työpaikkoja ilmoitettaessa tulee mainita, että turvallisuusselvitys on edellytys palvelussuhteen aloittamiselle. Jos ennen palvelussuhteen aloittamista käy ilmi, ettei kyseiselle henkilölle voida suorittaa turvallisuusselvitystä, kyseessä voi tällöin olla palvelussuhteen edellytyksen rikkominen, jolloin palvelussuhde voidaan päättää ennen sen alkamista. Jos vasta palvelussuhteen aloittamisen jälkeen käy ilmi, ettei työntekijälle voida suorittaa turvallisuusselvitystä, palvelussuhde on päätettävä virallisella irtisanomisella. (Statens personalhåndbok 2025-01-14; 2.3.3.3 Sikkerhetsklarering).

Henkilöllä, jolta on evätty tai peruutettu turvallisuusselvitys tai joka on saanut kielteisen päätöksen, on valitusoikeus. Ensiasteena valitus käsitellään päätöksentehneessä viranomaisessa, jonka päätöksestä voi edelleen valittaa Norjan turvallisuusselvitysviranomaiselle (NSM). Näin varmistetaan, että turvallisuusselvityksiä koskevia päätöksiä valvotaan riippumattomasti. Yksilöllä on oikeus saada tieto epäämisen tai peruuttamisen syistä, elleivät kansalliset turvallisuuskäytökohdat estä tietojen täydellistä ilmaisemista. Prosessissa otetaan huomioon avoimuus ja tarve suojata arkaluonteisia tietoja.

Eduskunnan tiedusteluvalvontakomitea (EOS-utvalget) seuraa myös turvallisuusselvitysviranomaisten käytäntöjä varmistaen laillisuuden ja oikeasuhteisuuden

turvallisuusselvityksien käsittelyssä. Henkilöille, jotka eivät menesty valituksensa kanssa Norjan turvallisuusviranomaiselle, ilmoitetaan mahdollisuudesta pyytää EOS-komiteaa tutkimaan heidän tapaustaan. EOS-komitealla ei ole kuitenkaan toimivaltaa kumota annettua päätöstä. Tällä menettelyllä pyritään kuitenkin turvaamaan yksilön oikeusturvaa, koska turvallisuusselvitystapauksissa saattaa olla vaihtelevia määriä turvallisuusluokiteltua tietoa, jota henkilö ei saa tietoonsa päätöksen perusteluilla ja/tai asiakirjajulkisuudella.

Viro

Virossa turvallisuusselvityksistä säädetään valtion salaisuudet ja ulkomaisten valtioiden luokiteltua tietoa koskevassa laissa (Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus RT I 2007, 16, 77). Turvallisusselvitykset koskevat valtion salaisuuksia sekä NATO:on tai EU:iin liittyviä salassa pidettäviä tietoja. Lisäksi erillisissä laeissa säädetään taustatarkastuksista koskien esimerkiksi vankilan, poliisin ja Puolustusvoimien henkilöstöä. Turvallisusselvitystä voidaan hakea henkilölle, joka on palvelus- tai sopimussuhteessa tai joka on hakeutumassa tällaiseen suhteeseen viranomaisen kanssa (Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus 31 §). Pääsyoikeus voidaan myöntää eritasoisille tiedoille, jotka on luokiteltu ”luottamuksellisiksi”, ”salassa pidettäväksi” ja ”erittäin salaisiksi” (Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus 28 §). Turvallisusselvityksen kesto riippuu suojattavan tiedon laadusta. Turvallisusselvitys on voimassa enintään viisi vuotta tai sen voimassaoloaika voidaan pidentää enintään viideksi vuodeksi, kun kyseessä on ”erittäin salainen” tai ”salassa pidettävä” tieto. Jos kyse on luottamukselliseksi luokitellusta tiedosta, henkilölle annetaan turvallisuusselvitys enintään seitsemäksi vuodeksi tai sen kesto voidaan pidentää enintään seitsemän vuotta. (Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus 33 (7) §). Turvallisusselvitystä ei vaadita koko valtionhallinnon henkilöstöltä ennen palvelussuhteen alkua tai sen aikana. Uutta turvallisuusselvitystä ei myöskään vaadita, jos henkilö siirtyy toiseen palvelussuhteeseen tai toisiin tehtäviin. Turvallisusselvityksiä tekevät Sisäinen turvallisuuspalvelu (Kaitsepolitsei) ja Ulkoasiain tiedustelupalvelu (Välisluureamet) (Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus 48 §). Turvallisusselvityksen teettäminen on maksutonta valtion virastoille. Turvallisusselvityksen suorittaneen viraston päällikkö päättää turvallisuusselvityksen myöntämisestä, epäämisestä, voimassaoloajan pidentämisestä tai voimassaolon peruuttamisesta viimeistään kolmen kuukauden kuluessa turvallisuusselvityksen myöntämiseen tai voimassaoloajan pidentämiseen tarvittavien asiakirjojen toimittamisesta. Turvallisusselvityksen myöntää henkilöä koskevan turvallisuusselvityksen tehnyt virasto. Määräaika voidaan kuitenkin pidentää kolmella kuukaudella, jos laissa säädetyt edellytykset täyttyvät. (Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus 33 §).

Turvallisusselvityksen teettäminen vaatii henkilön kirjallisen suostumuksen, jonka perusteella turvallisuusselvityksen toimittava viranomainen on oikeutettu saamaan tietoja luonnollisilta henkilöiltä, oikeushenkilöiltä ja erilaisilta toimielimiltä turvallisuusselvityksen myöntämiseksi tai sen voimassaoloajan pidentämisestä koskevan päätöksen tekemiseksi tai tietojen saamiseksi turvallisuusselvityksen voimassaoloaikana (Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus 27 ja 31 §). Jos henkilö ei anna suostumustaan, hänellä ei ole oikeutta turvallisuusselvityksen kattamiin tietoihin. Jos henkilö on palvelussuhteessa tai tehtävässä, jossa pääsy valtion salaisuuksia koskeviin tietoihin on tehtävien suorittamisen edellytys, tai henkilö hakee tällaista tehtävää, eikä henkilölle myönnetä turvallisuusselvitystä tai sen voimassaoloaika ei pidennetä, voidaan toimia seuraavasti: 1) tätä henkilöä ei voida ottaa tehtävään, joka edellyttää pääsyä valtion salaisuuksiin; tai 2) tämä henkilö irtisanotaan tehtävästä, joka edellyttää pääsyä valtion salaisuuksiin, julkista hallintoa koskevassa lainsäädännössä säädetyssä menettelyssä tai hänen kanssaan tehty työsopimus irtisanotaan työsopimuslain mukaisesti. Lisäksi henkilöltä voidaan

kieltää tai evätä pääsy suojattuihin tietoihin, kunnes rajoittamiseen johtaneet olosuhteet ovat lakanneet. (Riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadus 27, 33 §)

Saksa

Saksassa turvallisuusselvityksistä säädetään laissa liittovaltion turvallisuusselvityksien vaatimuksista ja menettelyistä sekä luokitellun tiedon suojasta (Sicherheitsüberprüfungsgesetz – SÜG, 20.4.1994, BGBl. I S. 867) turvallisuusselvitystasoista, joita ovat yksinkertainen turvallisuusselvitys, laajennettu turvallisuusselvitys ja laajennettu turvallisuusselvitys turvallisuustutkinnalla. Jos turvallisuusselvityksessä ilmenee turvallisuuden kannalta merkityksellisiä tietoja, jotka voidaan selvittää vain seuraavaksi korkeamman turvallisuusselvitystason toimenpiteillä, toimivaltainen viranomaisella voi asianomaisen suostumuksella määrätä seuraavaksi korkeamman turvallisuusselvitystason. (SÜG 7 §) Turvallisuusselvitystä vaaditaan ennen palvelussuhteen alkamista ja palvelussuhteen aikana niiltä valtionhallinnon henkilöstöön kuuluvilta, jotka työskentelevät turvallisuuden kannalta arkaluontoisissa tehtävissä (SÜG 2 (1) §). Turvallisuusselvitysprosessin kesto riippuu suoritettavista toimenpiteistä kussakin yksittäisessä tilanteessa (SÜG 12 §). Turvallisuusselvityksen suorittaminen vaatii asianomaisen henkilön suostumuksen. Jos henkilö ei anna suostumustaan turvallisuusselvitykseen, hän ei voi toimia turvallisuuden kannalta arkaluontoisissa tehtävissä eikä hänellä voi olla pääsyä turvallisuusluokiteltuun tietoon. Henkilö voidaan siirtää toisiin tehtäviin tai palvelussuhde voidaan myös päättää, jos turvallisuusselvityksessä ilmenneet tiedot osoittavat tähän perustellun syyn.

Asianomaisen henkilön on toimitettava turvallisuusilmoitus uudelleen viiden vuoden välein. Lisäksi asianomaisen henkilön on päivitettävä ilmoitus mahdollisten muutosten yhteydessä. Toimivaltaisen viranomaisen on tarkistettava päivitysten täydellisyys ja oikeellisuus. Uusintaselvitys on aloitettava yleensä kymmenen vuoden välein. Toimivaltainen viranomaisella voi myös aloittaa uusintaselvityksen, jos turvallisuuden kannalta merkitykselliset tiedot viittaavat sen tarpeellisuuteen. Uusintaselvityksessä toteutettavien toimenpiteiden on lähtökohtaisesti oltava samat kuin alkuperäisessä tarkastuksessa toteutetut toimenpiteet. Uusintaselvitys suoritetaan vain suostumuksella. Jos asianomainen henkilö kieltäytyy laissa mainituista toimenpiteistä, häntä ei voida siirtää turvallisuuden kannalta arkaluontoiseen tehtävään. (SÜG 17 §). Uusi turvallisuusselvitys vaaditaan henkilön siirtyessä toisiin tehtäviin pääsääntöisesti vain, jos henkilö käsittelee näissä tehtävissä korkeamman turvallisuustason tietoja.

Slovenia

Slovenian tasavallan turvallisuusselvitysjärjestelmää sääntelee pääsääntöisesti laki salassa pidettävästä tiedosta (Zakon o tajnih podatkih, ZTP, ZAKO2133), jonka lisäksi on annettu useampi valtioneuvoston asetus. Nämä säädökset yhdessä muodostavat kokonaisuuden, jotka yhdessä sääntelevät turvallisuustasoista, henkilöturvallisuusselvityksistä, organisaatioselvityksistä (laitos), pääsystä EU:n tai NATO:n turvallisuusluokiteltuun tietoon, alihankkijoilta edellytettäviä turvallisuusvaatimuksia, tarkastustoimintaa ja sisäistä tarkastusta koskevia toimintatapoja sekä virallisten turvallisuusmerkintöjen ja sinettien käyttöä. Slovenia soveltaa yhtenäistä oikeudellista viitekehystä, jolla varmistetaan yhteensopivuus EU:n ja NATO:n turvallisuusselvitysjärjestelmien kanssa. Toimivaltaisia turvallisuusselvityksiä myöntäviä viranomaisia ovat: sisäministeriö (useimmissa siviiliselvityksissä), puolustusministeriö (sotilas -/puolustusselvityksissä) ja Slovenian tiedustelu- ja turvallisuusvirasto, SOVA (soveltuvin osin). Kansallisella turvallisuusviranomaisella (the Government Office for the Protection of Classified Information – Urad Vlade za varovanje

tajnih podatkov) on keskeinen tehtävä koordinoinnissa, organisaatioselvitysten antamisessa ja ulkomaisen turvallisuusluokitellun tiedon saamisessa (ZTP art. 22; URED8086 art. 17–19). Valtion viranomaisten välillä ei peritä suoraa maksua turvallisuustarkastusten suorittamisesta. Toimivaltaiset viranomaiset suorittavat tarkastukset osana tehtäviään, eikä lainsäädännössä säädetä tapauskohtaisesta maksusta. Tarkastuspyynnöstä vastaava viranomainen vastaa sisäisistä hallintokuluistaan (esim. henkilötyöaika, pyydytyt ulkomaiset tarkastukset). Henkilöstön osalta ZTP-laissa on määritelty kolme tarkastustasoa, jotka koskevat pääsyoikeuksia laissa luokiteltuihin tietoihin (ZTP art. 22 a, 22 (1)): (1) perustason turvallisuustarkastus - luottamuksellisten (ZAUPNO) tietojen saatavuus; (2) laajennettu turvallisuustarkastus - salassa pidettävien (TAJNO) tietojen saatavuus; ja (3) laajennettu turvallisuustarkastus turvallisuuskyselyllä - erittäin salaisten (STROGO TAJNO) tietojen saatavuus. Kaikilla virassa toimivilla tai viranomaisen palveluksessa työskentelevillä henkilöillä on pääsy salaisiin tietoihin sisäisellä tasolla. Edellä mainitut henkilöt allekirjoittavat vakuutuksen, kun he aloittavat tehtävänsä tai suorittavat tehtävänsä, jossa he toteavat, että he tuntevat ZTP-lain ja muut luokitellun tiedon suojaa koskevat säädökset, joita he käsittelevät tehtäviensä tai velvollisuuksiensa aikana, ja että he sitoutuvat käsittelemään luokiteltua tietoa näiden säädösten mukaisesti. Viranomaisten on annettava tällaisille henkilöille asianmukaista koulutusta luokitellun tiedon käsittelystä ja suojaamisesta ennen vakuutuksen allekirjoittamista. (ZTP art. 31 a)

Turvallisuusselvitystä haetaan vain niistä henkilöistä, joiden tehtävät edellyttävät pääsyä tietoihin, jotka on laissa luokiteltu (ZTP art. 7, 22). Luokiteltua tietoa edellyttävissä tehtävissä työnantajan on aloitettava turvallisuusselvitys ennen kuin henkilö ottaa vastaan selvitystä edellyttävät tehtävät joko ennen palvelussuhteen alkamista tai sen aikana (siirto, ylennys, uusi toimeksianto) (ZTP art. 7, 22, 22 h – 22 i, 25 b–25 c; Uredba o varnostnem preverjanju in izdaji varnostnega dovoljenja organizaciji, URED8086, art. 4, 11–15). Perustason turvallisuustarkastus on voimassa kymmenen vuotta ja laajennetun tason turvallisuustarkastuksen viisi vuotta. (ZTP art. 23) Uusi turvallisuusselvitys vaaditaan, jos henkilö siirtyy tehtävään, jossa vaaditaan korkeamman tason luokiteltuja tietoja (ZTP art. 22 h). Jos uusi tehtävä edellyttää saman tai alemman tasoista selvitystä, ja henkilöllä on voimassa oleva vaaditun tason kattava selvitys, uutta täysimittaista selvitystä ei automaattisesti tarvita (ZTP art. 25 c). Lisäksi ZTP:n 25 c artiklan mukaan uusi välivaiheen turvallisuustarkastus (selvityksen voimassaolon vahvistaminen) on tehtävä myös silloin, kun henkilöllä on jo voimassa oleva turvallisuusselvitys, jos on kulunut yli 12 kuukautta siitä, kun hän viimeksi suoritti turvallisuusluokiteltuun tietoon pääsyä edellyttäviä tehtäviä.

Jos henkilö ei anna suostumustaan turvallisuustarkastuksen teettämiseen, tarkastusta ei voida tehdä (URED8086 art. 4 (3)). Tällaisessa tilanteessa selvitystä ei voida antaa, eikä henkilölle voida antaa pääsyä luokiteltuun tietoon, mikä voi estää henkilön työhönoton tai siirron selvitystä edellyttäviin tehtäviin (ZTP art. 22 b, 25). Jos turvallisuustarkastuksessa ilmenee luotettavuuteen tai turvallisuuteen liittyviä ongelmia, toimivaltainen viranomainen voi vaatia kyseessä olevan henkilön siirtymistä tehtäviin, joihin luokiteltuun tietoon pääsyä ei vaadita, pääsy luokiteltuun tietoon voidaan keskeyttää ja pääsyoikeus peruuttaa. Tällaiset tehtävien muutokset voivat vaikuttaa kyseessä olevan henkilön velvoitteisiin ja tehtäviin. Nimikkeen ja palkan muutoksiin sovelletaan työolainsäädäntöä ja viranomaisten sisäisiä henkilöstösääntöjä, mutta turvallisuusperusteiset tehtävien muutokset on vakiintunut seuraus tällaisissa tilanteissa. (Kts. ZTP arts. 25 b–25 c; URED8086 art. 11–15). Jos pääsy luokiteltuun tietoon on viranhoidon olennainen, edellytys eikä turvallisuusselvitystä voida antaa tai se on peruutettava, palvelussuhteen päättäminen (tai henkilöä ei voida nimittää virkaan/tehtävään) on mahdollinen oikeusseuraamus yleisten palvelussuhdesäännösten nojalla yhdistettynä turvallisuusselvityksen peruuttamista/rajoittamista koskeviin säännöksiin (ZTP art. 25 b–25 c). Työoikeudelliset menettelyt ja suojeelumekanismit soveltuvat tällaisessakin tilanteessa. Muita mahdollisia

toimenpiteitä ovat luokiteltuun tietoon pääsyn väliaikainen keskeyttäminen ennen välivaiheen turvallisuustarkastuksen valmistumista (selvityksen voimassaolon vahvistaminen) (ZTP art. 25 c), tarvittaessa pakollinen lääketieteellinen/psykologinen arviointi (ZTP art. 25 a) ja hallinnolliset korjaavat toimenpiteet (URED8086 art. 6). ZTP-laissa säädetään erityisistä poikkeuksista, joissa tietyt korkean tason virkamiehet voivat saada turvallisuusluokiteltua tietoa ilman henkilökohtaista turvallisuusselvitystä, jos tällainen pääsy on tarpeen heidän perustuslaillisten tai lakisääteisten virallisten tehtäviensä suorittamiseksi (kts. ZTP art. 3). Lisäksi on eräitä muita laissa määriteltyjä virkamiehiä, joiden tehtävät edellyttävät välitöntä pääsyä salassa pidettävään tietoon. Nämä virkamiehet voivat saada turvallisuusluokiteltua tietoa ilman virallista selvitystä, mutta ainoastaan virkatehtäviensä puitteissa, ja tiedon antavan toimielimen on varmistettava kaikki muut turvatoimet (esim. tiedonsaantitarve, fyysiset/tekniset suojatoimet, seuranta).

6 Lausuntopalaute

Hallituksen esitysluonnoksesta järjestettiin avoin lausuntokierros 23.3.–4.5.2026. Lausuntoa pyydettiin ministeriöiltä, valtioneuvoston oikeuskanslerilta ja eduskunnan oikeusasiamieheltä. Ministeriöitä pyydettiin huolehtimaan myös oman hallinnonalansa kuulemisesta. Myös korkeimmalle oikeudelle, korkeimmalle hallinto-oikeudelle ja Helsingin ja Pohjois-Suomen hallinto-oikeuksille varattiin tilaisuus antaa lausuntonsa esitys luonnoksesta. Lausuntoja saatiin yhteensä 28.

Kahdeksan ministeriötä antoi lausuntonsa esitysluonnoksesta. Valtioneuvoston kanslia, sisäministeriö, puolustusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö kannattivat muutosehdotuksia. Mikään ministeriöistä ei vastustanut ehdotuksia. Oikeusministeriön lausunnossa ehdotettiin muutamia muutoksia säännösten muotoiluun sekä yleisperustelujen ja säännöskohtaisten perustelujen ja muotoilujen tarkennuksia. Oikeusministeriö totesi ehdotetusta turvallisuusselvityslain 50 §:n muutoksesta, että se on osallistunut säännöksen valmisteluun. Oikeusministeriö liitti lausuntoonsa hallinnonalaltaan Tuomioistuinviraston, Rikosseuraamuslaitoksen, Ulosottolaitoksen, Syyttäjälaitoksen, Oikeusrekisterikeskuksen ja Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston kannat, joissa pidettiin hallituksen esitykseen sisältyviä ehdotuksia kannatettavina. Liikenne- ja viestintäministeriö liitti lausuntoonsa hallinnonalaltaan Ilmatieteen laitoksen, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom ja Väyläviraston kannat, joissa kannatettiin hallituksen esitykseen sisältyviä ehdotuksia. Maa- ja metsätalousministeriö liitti lausuntoonsa hallinnonalaltaan Ruokaviraston näkemykset ja työ- ja elinkeinoministeriö kertoi huomioineensa oman hallinnonalansa näkemykset osana lausuntoaan. Erillisen lausunnon virastoista antoivat valtiovarainministeriön hallinnonalalta Tulli, Tilastokeskus, Valtori, Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet, Digi- ja väestötietovirasto, Verohallinto ja Ahvenanmaan valtionvirasto. Virastot lähtökohtaisesti kannattivat ehdotettuja muutoksia, eikä mikään virastoista vastustanut niitä. Erillisen oman lausuntonsa antoivat myös Poliisihallitus, suojelupoliisi ja Huoltovarmuuskeskus. Suojelupoliisi piti hallituksen esityksen tavoitetta selkeyttää virkamieslain säännöksiä kannatettavana. Suojelupoliisi kannatti myös turvallisuusselvityslakiin ehdotettavaa muutosta. Huoltovarmuuskeskus piti ehdotusta tarpeellisena ja perusteltuna. Myös Senaatti-konserni ja Metsähallitus antoivat ehdotuksia puoltavan lausuntonsa.

Kaikki kolme valtion henkilöstöä edustavaa pääsopijajärjestöä antoivat lausunnon, eikä mikään henkilöstöjärjestöstä vastustanut muutosesitystä. Kaikki pääsopijajärjestöt kannattivat valtion virkamieslain 6 c ja 7 §:iin ehdotettuja muutoksia. Lisäksi JUKO ry:n näkemyksen mukaan 6 c §:ssä tulisi olla luettavissa suoraan säännöstekstistä, että turvallisuusselvityksen hakeminen ei

olisi sidoksissa siihen, onko asiasta alun perin ilmoitettu hakuilmoituksessa tai edellytettiin ennen nimittämistä henkilöturvallisuusselvityksen tekemistä. Valtion virkamieslakiin ehdotettua uutta nuhteettomuutta ja luotettavuutta sekä henkilöturvallisuusselvityksen hakemista koskeva 19 a §:ää pidettiin järjestöjen lausunnoissa pääosin nykytilaa selkiyttävänä. JHL ry totesi kuitenkin, että perusteluja tulisi joiltain osin selkeyttää. Lisäksi JUKO ry:n näkemyksen mukaan ehdotetulla valtion virkamieslain 19 a §:llä tulisi olemaan virkamiehen oikeudellisen aseman kannalta suuri merkitys ja muun muassa uuteen 3 momenttiin tulisi lisätä viittaukset ao. turvallisuusselvityslain pykäliin ja perusteluita täydentää sen osalta, ettei ehdotettu säännös laajenna virkamiesoikeudellisten seuraamusten perusteita tai alenna kynnystä tällaisille seuraamuksille. Lausunnoissaan järjestöt toivat esiin, että vaikka ehdotettu valtion virkamieslain virantoimituksesta pidättämistä koskevan 40 §:n muutos on ymmärrettävä tai jopa tarpeellinen, se on myös perusoikeuksien kannalta osin ongelmallinen. JHL ry totesi, että suostumus tällaisessa tilanteessa ei olisi kovinkaan vapaaehtoinen, ja että säännöksen soveltaminen tulisi rajata vain tilanteisiin, joissa virkamies ei selvästi anna suostumustaan, eikä sitä pidä soveltaa esimerkiksi tilanteissa, joissa virkamies on muutoin estynyt antamasta suostumustaan. JUKO ry:n näkemyksen mukaan suoraan 40 §:ään tulisi kirjata, että viranomaisen olisi tehtävä päätös virantoimituksesta pidättämisen päättämisestä välittömästi sen jälkeen, kun virkamies olisi antanut suostumuksensa turvallisuusselvitykselle ja huolehtinut tarvittavien tietojen toimittamisesta. Kaikki kolme järjestöä ottivat kantaa virantoimituksesta pidättämisen ajan palkkausta koskevaan säännöskohtaisissa perusteluissa olevaan muotoiluun. Järjestöt kannattivat turvallisuusselvityslain 50 §:n muutosehdotusta, mutta JUKO ry ja JHL ry toivat esiin, että käyttöoikeus järjestelmään on oltava suppea ja rajattu. JUKO ry katsoi myös, että esityksen perusteluita tulee oikeusturvakeinojen osalta täsmentää ja käsitellä laajemmin niiden käytön vaikutusta ehdotettuihin muutoksiin. Pro ry piti myönteisenä sitä, että esityksessä on otettu huomioon valtion pääsopijajärjestöjen yhteistoimintamenettelyssä esittämiä muutosehdotuksia.

Korkein hallinto-oikeus totesi lausunnossaan, että esitysluonnoksesta ei ilmennyt, miten ne sopivat sovellettaviksi tuomarikuntaan ja että uusi virantoimituksesta pidättämistä koskeva lainkohta ei tuomioistuinlain 15 luvun 2 §:n nojalla ulottuisi tuomareihin. Korkein hallinto-oikeus totesi, että olisi kuitenkin perusteltua arvioida, edellyttääkö kansallisessa turvallisuus- ja toimintaympäristössä tapahtunut muutos tuomareiden palvelussuhteen sääntelyyn jonkinlaista muutosta vastaavassa tarkoituksessa. Helsingin hallinto-oikeus totesi lausunnossaan, että henkilöturvallisuusselvityksessä mahdollisesti ilmenevistä kielteisistä tiedoista johtuvia seuraamuksia olisi hyvä käsitellä perustelujen tasolla. Helsingin hallinto-oikeus kiinnitti huomiota valtion virkamieslain 40 §:n ehdotukseen, siinä edellytetyn suostumuksen osalta. Helsingin hallinto-oikeuden lausunnon mukaan avoimeksi jäi, miten asiassa edettäisiin sen jälkeen, mikäli suostumusta selvitykseen ei saataisi virantoimituksesta pidättämisestä huolimatta. Helsingin hallinto-oikeus totesi myös, että tuomareiden erityisasema voisi vaatia tämän muutosehdotuksen osalta vielä lisäarviointia.

Eduskunnan oikeusasiamies piti ehdotettua valtion virkamieslain ja turvallisuusselvityslain muutoskokonaisuutta lähtökohtaisesti ymmärrettävänä ja osin perusteltuna vastauksena muuttuneeseen turvallisuus- ja toimintaympäristöön sekä niihin sääntelyaukkoihin, joita voimassa oleva lainsäädäntö ei ole kaikilta osin kyennyt kattamaan. Samalla oikeusasiamies katsoi, että sääntelyllä on merkittäviä vaikutuksia virkamiehen perusoikeusasemaan, erityisesti perustuslain 10 §:n sekä perustuslain 21 §:n kannalta ja sääntelyn hyväksyttävä soveltaminen edellyttäisi muun muassa selkeitä ja valvottavissa olevia menettelyjä, riittäviä menettelyllisiä takeita sekä tehtäväsidoista ja yksilöllistä harkintaa, jotta virkamiehen oikeusasemaan puututaan vain siltä osin ja siinä laajuudessa kuin erittäin tärkeän yleisen edun turvaaminen tekee välttämättömäksi. Eduskunnan oikeusasiamies piti lähtökohtaisesti valtion virkamieslain 6 c §:ää ehdotusta asianmukaisena, mutta totesi, että säännösehdoituksen perusteluja olisi syytä

tarkentaa tai jopa lisätä säännösehdotukseen viittaus turvallisuus selvityslain asiaa koskeviin säännöksiin. Oikeusasiamies piti perusteltuna kansalaisuusvaatimusta Huoltovarmuuskeskuksen tietyille virkamiesryhmille, mutta totesi, että kansalaisuusvaatimuksen hyväksyttävyyttä edellyttää täsmällistä tehtäväsidoitaisuutta. Oikeusasiamies katsoi, että ehdotus valtion virkamieslakiin uudeksi 19 a §:ksi on lähtökohtaisesti selkeyttävä ja johdonmukainen virkamieslain 8 c §:n sekä perustuslain 125 §:n 2 momentissa tarkoitettujen yleisten nimitysperusteiden kanssa. Oikeusasiamies piti merkityksellisenä, ettei säännös loisi uusia kelpoisuusvaatimuksia tai itsenäisiä seuraamuksia, vaan että mahdollisiin puutteisiin puututtaisiin edelleen olemassa olevan virkamiesoikeudellisen sääntelyn puitteissa. Oikeusasiamies piti myönteisenä, ettei säännös velvoita turvallisuus selvitysten säännönmukaiseen käyttöön. Oikeusasiamies kiinnitti erityistä huomiota suostumuksen oikeudelliseen luonteeseen ja piti tarpeellisenä, että laista kävisi selkeästi ilmi suostumuksen epäämisen mahdolliset seuraamukset, ja että arviointi sidotaan tiukasti tehtävien todelliseen turvallisuusmerkitykseen ja että virkamiehelle turvataan riittävät menettelylliset takeet ja tehokas oikeusturva, ennen kuin suostumuksen puuttumisesta tehdään häntä koskevia ratkaisuja.

Valtioneuvoston oikeuskansleri totesi, että nykytilanteessa säädöstausta on puutteellinen ja piti esitysluonnosta kokonaisuudessaan tarpeellisenä oikeustilan selkeyttämiseksi, mutta monelta osin vielä keskeneräisenä. Valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunnon mukaan lailla vaadittavan tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimuksien osalta esitys edellyttää huolellista jatkovalmistelua. Valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunnon mukaan valtion virkamieslakiin ehdotettua 6 c §:n 1 momentin muutosta olisi kuitenkin hyvä tarkentaa viittauksella turvallisuus selvityslain nimenomaiseen pykälään tai pykäliin taikka vaihtoehtoisesti perusteluita tulee muuttaa vastaamaan paremmin säännösehdotuksen sisältöä. Oikeuskanslerin mukaan ehdotuksesta valtion virkamieslain 19 a §:ksi ei käy suoraan ilmi se, että virkamiehen tulisi täyttää tietyt velvoitteet koko palvelussuhteen keston ajan, minkä vuoksi säännöstä tulisi näiltä osin tarkentaa. Valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunnon mukaan valtion virkamieslain 19 a §:n 2 ja 3 momenteja on tarpeen tarkentaa viittauksella turvallisuus selvityslain nimenomaiseen pykälään tai pykäliin. Valtioneuvoston oikeuskansleri kiinnitti lisäksi huomiota siihen, että ehdotetussa 19 a §:ssä ei oteta kantaa siihen, millaisiin toimenpiteisiin työnantaja voi ryhtyä, mikäli virkamiehelle tehdystä henkilöturvallisuus selvityksestä käy ilmi sellaisia seikkoja, joilla olisi vaikutusta virkamiehen edellytyksiin hoitaa tehtävänsä. Asia on virkamiehen oikeusaseman kannalta tärkeä ja muutenkin periaatteessa merkittävä, ja esitystä tulisi valtioneuvoston oikeuskanslerin mukaan tältä osin tarkentaa. Valtioneuvoston oikeuskansleri totesi, että valtion virkamieslakiin ehdotetun 40 §:n 2 momentin uuden 5 kohdan perusteluissa mainittu ”Viranomaisen olisi tehtävä päätös virantoimituksesta pidättämisen päättämisestä välittömästi sen jälkeen, kun virkamies olisi antanut suostumuksensa turvallisuus selvitykselle ja huolehtinut tarvittavien tietojen toimittamisesta turvallisuus selvityksen laadinnasta vastaavalla toimivaltaisella viranomaisella.” tulisi säätää lakitasolla.

Lausuntojen perusteella esitysluonnokseen tehtiin lukuisia lisäyksiä. Esitysluonnoksen yleisperusteluihin ja säännöskohtaisiin perusteluihin tehtiin oikeusministeriön lausunnossaan ehdottamia tarkennuksia: muun muassa perustelujen eri kohdissa varmistettiin, ettei syntyisi käsitystä, että esityksellä säädettäisiin uusi peruste tai velvollisuus hakea henkilöturvallisuus selvitystä. Myös suojelupoliisin ehdottamat muutamat tarkennukset tehtiin yleisperusteluihin.

Valtion henkilöstöä edustavien pääsopijajärjestöjen sekä eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin lausuntojen perusteella nykytilan kuvaukseen lisättiin kattava kuvaus voimassa olevasta, virantoimituksesta pidättämistä koskevasta prosessista sekä

viranomaisen velvoitteista sen yhteydessä, muun muassa viranomaisen velvollisuudesta omasta aloitteestaan tarkistaa päätöstä ja siitä lähtökohdasta, että virantoimituksesta pidättämistä ei saa jatkaa pidempää kuin on tarpeen. Viimeksi mainittua lisäystä ei tehty sen vuoksi ehdotettuun valtioon virkamieslain 40 §:n 2 momentin uuteen 5 kohtaan, että esitysluonnoksessa ei ehdoteta tähän muutosta ja voimassa olevan 40 §:n 4 momentti, joka koskee kaikkia pykälän tilanteita, velvoittaa jo viranomaisen seuraamaan virantoimituksesta pidättämisen perusteita ja myös päättämään virantoimituksesta pidättämisen, kun sen jatkaminen ei ole enää tarpeen. Näitä asioita koskevan voimassa olevan lainsäädännön lähtökohtia on esitetty laajemmin valtioon virkamieslain 40 §:n muutosehdotuksen säännöskohtaisissa perusteluissa.

Valtioneuvoston oikeuskanslerin, korkeimman hallinto-oikeuden ja verohallinnon lausunnoissaan toteaman vuoksi myös tuomioistuinkäytäntöä koskevaa luku uudistettiin ja lukua täsmennettiin.

Useammassa lausunnossa tuli esiin kysymys, mihin virkamiesoikeudellisiin toimenpiteisiin ryhtymään voisi ryhtyä, mikäli turvallisuusselvityksestä tulisi ilmi virkamiehen nuhteettomuuteen ja luotettavuuteen vaikuttavia asioita. Asiaa käsitellään lyhyesti valtioon virkamieslakiin ehdotettavan 19 a §:n säännöskohtaisissa perusteluissa, mutta esityksen lainsäädännön nykytilaa kuvaavaan lukuun lisättiin vielä virkamiesoikeudellisia seuraamuksia kuvaava osio ja asiaa käsitellään myös henkilöstövaikutuksia ja suhdetta perustuslakiin kuvaavissa luvuissa. Koska esityksessä ei ehdoteta virkamiesoikeudellisiin seuraamuksiin tai niiden soveltamiseen liittyviä muutoksia, asiaa ei käsitellä muissa esityksen osioissa.

Lausunnoista kävi ilmi, ettei yleisessä tiedossa ole, että nykylainsäädännön mukaisesti toimivaltainen viranomainen, suojelupoliisi tai Pääesikunta, päättää lopulta turvallisuusselvityksen tekemisestä ja selvityksen tasosta turvallisuusselvityslain perusteella. Tämän vuoksi viranomainen ei voi etukäteen sitovasti ilmoittaa, minkä tason henkilöturvallisuusselvitys kussakin tilanteessa tehdään. Tätä koskeva täsmennys lisättiin valtioon virkamieslain 19 a §:n 3 momentin säännöskohtaisiin perusteluihin.

Korkeimman hallinto-oikeuden ja Helsingin hallinto-oikeuden lausuntojen perusteella yleisperusteluita täydennettiin siten, että niistä käy ilmi, ettei ehdotettu uusi virantoimituksesta pidättämistä koskeva lainkohta tuomioistuinlain 15 luvun 2 §:n nojalla ulottuisi tuomareihin. Muilta osin ehdotetut säännökset soveltuisivat myös tuomareihin virkamiehinä. Helsingin hallinto-oikeuden lausunnon perusteella myös viranomaisiin kohdistuvia vaikutuksia koskevaa lukua täydennettiin.

Eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnon perusteella valtioon virkamieslain kansalaisuusvaatimusta koskevan 7 §:n muutosehdotuksen säännöskohtaisiin perusteluihin tehtiin lisäys säännöksen käyttöalan tulkinnasta ja yhdenvertaisuusperiaatteesta.

Valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunnon perusteella myös lakia alemman asteista sääntelyä ja lain voimaantuloa ja siirtymäsäännöstä koskevaa lukua täsmennettiin.

Valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen lausuntojen perusteella täydennettiin myös perustuslakia ja säätämisyjärjestystä koskevaa lukua. Lukuun lisättiin muun muassa virantoimituksesta pidättämiseen liittyvää prosessia ja viranomaisen velvoitteita kuvaava osio ja avattiin lisää välttämättömyys- ja suhteellisuusvaatimuksiin liittyviä näkökohtia sekä siirtymäsäännöksen perusteluja. Kansalaisuusvaatimusta koskevan muutosehdotuksen osalta lisättiin eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnossaan esittämä soveltamisohje.

Säädöstekstejä täsmennettiin hieman valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunnon perusteella: valtion virkamieslain 6 c §:n muutosehdotukseen lisättiin viittaus turvallisuuspalveluslain 4 lukuun ja 19 a §:n 2 momenttiin viittaus turvallisuuspalveluslain 19–21 §:iin. Lisäksi valtioneuvoston oikeuskanslerin lausunnon perusteella täsmennettiin 19 a §:n 1 momentin sanamuotoja ja yhdenmukaistettiin pykälien terminologiaa. Oikeusministeriön lausunnon perusteella muokattiin 19 a §:n 3 momenttia.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Valtion virkamieslaki

6 c §. Turvallisuuspalveluslain 4 §:n mukaan viranomaisen, joka aikoo hakea henkilöturvallisuuspalvelusta palvelussuhteeseen valittavasta, on ilmoitettava tästä viran täytettävänä oloa koskevassa ilmoituksessa tai muulla sopivalla tavalla. Valtion virkamieslain 6 c §:n *1 momentissa* säädettäisiin nykytilaa vastaavasti 6 a §:ssä tarkoitetussa ilmoituksessa mainittavista ja täytettävänä olevaan virkaan liittyvistä asioista. Selkeyden vuoksi hakuilmoituksessa olisi jatkossa ilmoitettava myös, onko kyse virasta tai virkasuhteesta, jossa viranomaisen edellyttää harkintansa mukaan ja turvallisuuspalveluslain kriteerien täytyessä turvallisuuspalveluslain 4 luvun mukaista henkilöturvallisuuspalvelusta ennen nimittämistä tehtävää 8 c §:n mukaista harkintaa varten taikka palvelussuhteen aikana esityksen 19 a §:n 2 momentin perusteella. Ehdotetun lisäyksen mukaan olisi hakuilmoituksessa mainittava asiasta, jotta virkaa tai virkasuhdetta hakeneen voidaan katsoa olevan tietoinen siitä, että täytettävänä olevan viran tai virkasuhteen tehtävät edellyttävät voimassa olevaa henkilöturvallisuuspalvelusta ja turvallisuuspalveluslain 51 §:n mukaista seuranta-aikaa koko palvelussuhteen ajan. Kysymyksessä olisi tieto, joka perustuisi viran tai virkasuhteen nimittämisaikajankohdan mukaiseen viranomaisen käytäntöön. Viranomaisen turvallisuuspalvelukseen liittyvät käytännöt voisivat palvelussuhteen aikana myös muuttua. Viranomaisella olisi myöhemmin mahdollisuus hakea turvallisuuspalvelusta riippumatta siitä, olisiko asiasta alun perin ilmoitettu hakuilmoituksessa tai edellytettiinkö ennen nimittämistä henkilöturvallisuuspalveluksen tekemistä. Viranomaisella tarkoitetaan virkamiehen työnantajana toimivaa virastoa, jonka virkaan tai virkasuhteeseen henkilö on nimetty. Valtion virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettujen virkamiesten osalta viranomaisella tarkoitetaan ministeriötä, joka valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) mukaan valmistelee nimityksen.

7 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että 1 momentin 10 ja 13 kohdissa säädettyihin Suomen kansalaisuutta edellyttävien virkojen joukkoon lisättäisiin Huoltovarmuuskeskuksen pääjohtajan välittömänä alaisina toimivien johtajien ja yksikön johtajien virat ja Huoltovarmuuskeskuksen virat, joiden tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä, sekä Huoltovarmuuskeskuksen virat, jonka tehtäviin kuuluu käsitellä ulkomaisten yritysostojen seurannasta annetussa laissa (172/2012) tarkoitettuja tietoja.

Voimassa olevan virkamieslain 7 §:n 1 momentin 10 kohdassa säädetään kansalaisuusvaatimuksesta työ- ja elinkeinoministeriön johtavan asiantuntijan virkaan, jonka tehtäviin kuuluu käsitellä ulkomaisten yritysostojen seurannasta annetussa laissa tarkoitettuja tietoja, ja 13 kohdassa Energiaviraston ylijohdajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virkaan. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan kansalaisuusvaatimuksen piirin laajennus Huoltovarmuuskeskuksen tiettyihin virkoihin ehdotetaan lisättäväksi *1 momentin 10 kohtaan*, jotta ehdotettu muutos noudattaisi 7 §:n 1 momentissa omaksuttua sääntelytapaa hallinnonalakohtaisesti järjestetystä luettelosta. Samalla *kohta 13* kumottaisiin, ja sen sisältö lisättäisiin niin ikään 10 kohtaan. Kohdan mukaan Energiaviraston ylijohdajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virkaan voitaisiin nimittää vain Suomen kansalainen.

Voimassa olevan 1 momentin 10 kohdassa säädetään, että työ- ja elinkeinoministeriön johtavan asiantuntijan virkaan, jossa tehtävään kuuluu käsitellä ulkomaisten yritysostojen seurannasta annetussa laissa tarkoitettuja tietoja, voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Tehtävässä käsitellään herkkiä ja usein sellaisia yrityskauppätietoja, jotka eivät ole julkisia ja joissa yritysosto (puolustus- ja turvallisuussektorit, huoltovarmuuskriittisyys, yhteiskunnan elintärkeät toiminnot) voi toteutuessaan vaarantaa erittäin tärkeän kansallisen edun. Kriittisyys on sidoksissa Suomen kulloiseenkin turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen. Koska jatkossa on mahdollista, että Huoltovarmuuskeskuksen tietyt virkamiehet osallistuvat ulkomaisten yritysostojen seurantaan, myös Huoltovarmuuskeskuksen kyseisiä tietoja käsittelevälle virkamiehelle säädettäisiin kansalaisuusvaatimuksesta. Samalla poistettaisiin virkanimikkeisiin kytkeytyvä kansalaisuusedellytys, koska johtavan asiantuntijan lisäksi myös muilla virkanimikkeillä hoidetaan samantasoisia tehtäviä.

Huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta annettu laki (HE 145/2025 vp) tuli voimaan 1.4.2026. Lain myötä Huoltovarmuuskeskuksesta tuli valtion virasto, ja sen työntekijöistä virkasuhteisia. Lain valmistelun yhteydessä edellytettiin tietyiltä Huoltovarmuuskeskuksen virkamiehiltä Suomen kansalaisuutta.

Pykälän 1 momentin 10 kohdassa uutena asiana säädettäisiin, että Suomen kansalaisuus vaadittaisiin myös Huoltovarmuuskeskuksen pääjohtajan välittöminä alaisina toimivilta johtajilta, yksikön johtajilta sekä Huoltovarmuuskeskuksen virkamiehiltä, joiden tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä. Kohdassa luetellut virkamiehet käyttävät merkittävääkin julkista valtaa ja saavat tietoonsa laaja-alaisesti yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen kannalta keskeisiä tietoja, ja virkamiehillä on keskeinen rooli varautumiseen liittyvien järjestelmien toimivuudessa. Luetelluilla virkamiehillä voi myös olla pääsy paikkoihin, joita koskevien tietojen paljastaminen tai muu oikeudeton käyttö voi vaarantaa kansallista turvallisuutta ja kansainvälisiä suhteita. Lisäksi virkojen tehtäviin sisältyy muita kansalliseen turvallisuuteen sekä Suomen ulkosuhteisiin liittyviä asioita. Tehtävien sisältö voi vaihdella merkittävästi, joten säännöksen käyttöalaa olisi tulkittava tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Säännöksen soveltamisessa olisi huolehdittava siitä, ettei kansalaisuusvaatimuksesta muodostu laajempaa rajoitusta kuin mikä on tehtävien tosiasiallisten vaatimusten kannalta tarpeellista, ja että yhdenvertaisuusperiaate otetaan asianmukaisesti huomioon.

Kansalaisuusvaatimus koskisi esitettävän muutoslain voimaantulopäivästä lähtien tehtäviä nimityksiä. Näin ollen Huoltovarmuuskeskuksen tiettyihin virkoihin liittyvä kansalaisuusvaatimus ei koskisi olemassa olevia nimityksiä.

19 a §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi *uusi 19 a §*. Pykälän *1 momentissa* olisi nykytilaa selkeyttävä säännös, jonka mukaan valtion virkamiehellä olisi koko palvelussuhteen keston ajan oltava viran, määräaikaisen virkasuhteen tai tehtävämääräyksellä saadun tehtävän asianmukaisen hoitamisen edellyttämä nuhteettomuus, eikä hänellä saisi olla viran tehtäviä vaarantavia sidonnaisuuksia ja hänellä tulisi muissakin suhteissa olla edellytykset hoitaa tehtävänsä riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti. Säännös olisi vaatimuksiltaan yhdenmukainen virkamieslain 8 c §:n kanssa eli velvoite nuhteettomuuteen ja riippumattomuuteen säilyisi samanlaisena koko virkamiehen palvelussuhteen ajan eikä olisi vain rekrytointihetkeen liittyvä vaatimus. Uusi säännös ei muuttaisi virkamiehiin kohdistuvia vaatimuksia. Hallintovaliokunta on todennut aiemmin 8 c §:ää koskevassa mietinnössään (HaVM 23/2017 vp), että virkaan nimitettävän nuhteettomuus, riippumattomuus ja luotettavuus ovat keskeisiä vaatimuksia, jotka koskevat paitsi virkamiehiä myös koko julkishallinnon toimintaa ja hyvää hallintoa ja että virkamiehen luotettavuuteen kuuluu kyky hoitaa tehtävät rehellisesti ja lojaalisti.

Vastaavalla tavalla kuin valtion virkamieslain 8 c §:llä, ehdotetulla uudella säännöksellä on kiinteä yhteys virkamieslain 14 §:ään. Säännöstä tulisikin aina arvioida suhteessa virkamieslain 14 §:n virantoimitus- ja käyttäytymisvelvoitteeseen tai esimerkiksi siihen mitä virkamieslaissa säädetään taloudellisten etuuksien vastaanottamisesta (15 §) ja sivutoimista (18 §), ja mitä muun muassa virkamieslaissa ja hallintolaissa säädetään esteellisyydestä. Pykälä ei loisi työnantajana toimiville virastoille uusia velvoitteita seurata aiemmasta poikkeavilla tavoilla virkamiestensä nuhteettomuutta ja riippumattomuutta, vaan arviointia tehtäisiin vastaavissa tilanteissa ja vastaavin tavoin kuin tähänkin saakka on tehty.

Vaikka pykälän 1 momentissa säädettävät edellytykset eivät liity nimittämiseen, on siitä huolimatta tärkeää huomata, kuten hallintovaliokunta on virkamieslain 8 c §:ää koskevassa mietinnössään (HaVM 23/2017 vp) todennut, että edellytykset eivät olisi viran kelpoisuusvaatimuksia. Tässäkin yhteydessä 8 c §:n tavoin säännöksellä toteutettaisiin ja tehostettaisiin osaltaan perustuslaissa nimitykselle asetettujen yleisten vaatimusten toteutumista käytännössä ja virkamiehen palvelussuhteen aikana. Yleiset nimitysperusteet julkisiin virkoihin ovat perustuslain 125 §:n 2 momentin mukaan taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto. Koetellulla kansalaiskunnolla tarkoitetaan perustuslain esitöiden mukaan yleisessä kansalaistoiminnassa saatuja viran hoidon kannalta merkityksellisiä ansioita sekä nuhteetonta käytöstä. Myös nimitysperusteita on tulkittava yhteydessä kunkin viran yleisiin ja erityisiin kelpoisuusvaatimuksiin, joihin liittyen on otettava huomioon myös viran nimi ja tehtäväpiiri sekä virkaan kuuluvat konkreettiset työtehtävät.

Virkamiesaseman voidaan katsoa edellyttävän pidättäytymistä käyttäytymisestä, joka voisi heikentää hallinnon ulkopuolisten luottamusta virkatoimintaan tai saattaisi muuten vaarantaa virkamiehen objektiivisuuden. Nuhteettomuudella viitataan tässä asiayhteydessä tavanomaisesti virkamiehen rikkeettömään toimintaan. Tällä ei kuitenkaan tarkoiteta sitä, että henkilöllä ei saisi olla mitään rangaistuksia tai rikkeitä. Sidonnaisuuksiin viittaamisella korostetaan virkamiehen riippumattomuutta: henkilöllä ei saa olla esimerkiksi sellaisia taloudellisia sidonnaisuuksia tai ulkomaansidonnaisuuksia, jotka altistaisivat hänet epäasialliselle ulkopuoliselle painostamiselle tai muulle vaikuttamiselle.

Hallintovaliokunnan virkamieslain 8 c §:ää koskevan mietinnön (HaVM 23/2017 vp) mukaan henkilön taustalla on erilainen merkitys ja painoarvo eri viroissa ja tehtävissä. Esimerkiksi erityissuojattavien tietoaisteistojen tietoja jatkuvasti työssään käyttäviltä edellytetään erityisen korkeaa luotettavuuden tasoa. Sama koskee julkishallinnon turvallisuustehtävissä toimivia sekä muita henkilöitä, jotka työtehtävissään saavat salassa pidettäviä keskeisiin turvallisuustuihin vaikuttavia tietoja. Nuhteettomuusvaatimus on myös sidottu perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan aiempien kannanottojen (PeVL 33/2017 vp, HaVM 23/2017 vp) mukaisesti virkamiehen tehtävien edellyttämään nuhteettomuuteen. Tehtävien edellyttämän nuhteettomuuden vaatimusta voidaan pitää eri asiana kuin yleistä ehdotonta vaatimusta nuhteettomuudesta.

Hallituksen esitykseen ei sisälly uusia tai erillisiä virkamiesoikeudellisia seuraamuksia niiden tilanteiden varalta, joissa viranomaisen tietoon tulee asioita, joiden mukaan virkamies ei täytä pykälän 1 momentin edellytyksiä. Asia ratkaistaan näissä tilanteissa olemassa olevien virkamiesoikeudellisten säännösten nojalla. Näin ollen muutoksilla ei olisi vaikutusta esimerkiksi irtisanomiskynnykseen. Virkamiesoikeudellisten toimenpiteiden perusteena ei voisi olla myöskään esimerkiksi pelkästään vastaava luottamuksen menettäminen kuin virkamieslain valtiosuhteita ja ministerin erityisavustajia koskevassa virkamieslain 26 a §:ssä.

Viranomaisen tulisi aina mahdollisia virkamiesoikeudellisia seuraamuksia harkitessaan ottaa huomioon teon tai laiminlyönnin vakavuuden lisäksi sen vaikutus viranomaisen toimintaan sekä

huomioitava asiaa arvioidessaan virkamiehen asema ja tehtävät. Toisin sanoen viran tai virkasuhteen taikka tehtävämääräyksen mukaisten tehtävien edellyttämä nuhteettomuus, riippumattomuus ja tehtävien asianmukaista hoitamista vaarantavat sidonnaisuudet vaihtelisivat viran tai virkasuhteen taikka tehtävämääräykseen liittyvän aseman sekä viran tai virkasuhteen luonteen perusteella. Mahdollisen seuraamuksen tulisi olla suhteellisuusperiaatteen mukainen, ja harkinnan tulisi aina perustua tapauskohtaiseen kokonaisharkintaan. Viranomaisen tulisi peilata tekojen, laiminlyöntien tai muiden tilannetta koskevien tietojen merkitystä siihen, voiko virkamies hoitaa virkatehtäviään virastossa esiin tulleen valossa ilman, että se vaarantaa kansalaisten luottamuksen viraston kykyyn hoitaa tehtäviään riippumattomasti ja luotettavasti. Viranomaisen olisi tässä harkinnassaan aina huomioitava virkamieslain 11 §:n tasapuoliseen kohteluun liittyvät vaatimukset sekä syrjinnän kieltö.

Mikäli virkamiehelle tässä momentissa asetettujen edellytysten arviointi perustuisi nuhteettomuusseurannan perusteella tehtyyn ilmoitukseen tai turvallisuusselvitysprosessin lopputuloksena saatuun tietoon, työnantajana toimiva viranomaislain ei olisi omassa arvioinnissaan sidottu niihin. Virkamiestä koskevien tietojen vaikutuksen arviointi virkamiehen viran tai virkasuhteen tehtävien hoitamiseen jäisi virkamiehen työnantajana toimivan viranomaisen harkintaan. Viranomaislain voisi tässä arvioinnissaan ja harkinnassaan hyödyntää turvallisuusselvityslain soveltamiskäytäntöä sekä soveltuvin osin turvallisuusselvityslain nojalla asetettujen arviointikriteerilautakunnan antamia tulkintasuosituksia.

Toistaiseksi arviointikriteerilautakunta on antanut suositukset muun muassa seuraavista: Rikollista tekoa koskevien tietojen arvioinnista turvallisuusselvitysmenettelyssä (Arviointikriteerilautakunnan tulkintasuosituksia 1/2017), Ulkomaansidonnaisuuksien arviointi henkilöturvallisuusselvityksissä (Arviointikriteerilautakunnan tulkintasuosituksia 2/2017), Maksuhäiriöt ja muut taloutta koskevat tiedot henkilöturvallisuusselvityksissä (Arviointikriteerilautakunnan tulkintasuosituksia 1/2020) sekä Voimassa olevan turvallisuusselvityksen ja suostumuksen hyödyntäminen (Arviointikriteerilautakunnan tulkinta suosituksia 2026:8).

Pykälän 2 momentissa annettaisiin työnantajana toimivalle virastolle mahdollisuus hakea edellä 1 momentissa kuvattujen edellytysten varmistamiseksi henkilöturvallisuusselvitystä myös palvelussuhteen aikana niissä turvallisuusselvityslain 19–21 §:n mukaisissa tehtävissä työskentelevistä virkamiehistä, joiden osalta se on turvallisuusselvityslain mukaan mahdollista. Osassa valtion virastoja tehtävät saattavat edellyttävää koko niiden hoitamisen ajan voimassa olevaa turvallisuusselvitystä ja tässä tarkoituksessa osa virastoista harkintansa mukaan on tehnyt ennen nimittämistä tehdyn turvallisuusselvityksen voimassaolon päätyttyä henkilöstä uuden turvallisuusselvityksen. Toimintavan säädöserustasta on kuitenkin ollut epäselvyyttä. Ehdotetun säädöksen tarkoituksena ei ole luoda viranomaiselle velvollisuutta hakea turvallisuusselvityksen laatimista säännönmukaisesti aina, kun se turvallisuusselvityslain mukaan on mahdollista, vaan tarkoituksena on säätää siihen lakisääteinen mahdollisuus, mikäli viranomaislain katsoo, että virkamiehen tehtävät sitä edellyttävät ja turvallisuusselvityslaki sen mahdollistaa.

Säännös koskisi virkamiehiä riippumatta siitä, olisiko kyse virkaan vai määräajaiseen virkasuhteeseen nimitetystä virkamiehestä. Mahdollisuus turvallisuusselvityksen hakemiseen ei myöskään olisi sidoksissa siihen, onko asiasta alun perin ilmoitettu hakuilmoituksessa tai edellytettiinkö ennen nimittämistä henkilöturvallisuusselvityksen tekemistä. Näin ollen oikeus olisi käytettävissä koko virkamiehen palvelussuhteen ajan tilanteissa, joissa se olisi viranomaisen harkinnan mukaan viran tai virkasuhteen tai tehtävämääräykseen liittyvien tehtävien vuoksi perusteltua. Oikeuden käyttäminen ei edellyttäisi, että tehtäviin suunniteltaisiin

tai tehtäisiin muutoksia, mutta sitä käytettäessä olisi huomioitava virkamieslain 11 §:n tasapuoliseen kohteluun liittyvät vaatimukset sekä syrjinnän kieltäminen. Turvallisuusselvityslain 10 §:n 1 momentin mukaan uutta turvallisuusselvitystä ei laadita, jos selvityksen kohteesta on laadittu voimassa oleva vastaava turvallisuusselvitys, jollei erityisistä syistä muuta johdu. Viranomaisella olisi tässä arvioinnissaan ja harkinnassaan hyödyntää asiaa koskevaa suositusta¹⁷.

Viranomaisella on nykytilassa rajatusti keinoja selvittää virkamiehen tehtävien edellyttämää yleistä luotettavuutta, nuhteettomuutta ja riippumattomuutta palvelussuhteen aikana. Tällä säädöksellä varmistettaisiin osaltaan, että valtion virastoissa voidaan käyttää henkilöturvallisuusselvitystä kaikissa turvallisuusselvityslain mahdollistamissa tilanteissa koko virkamiehen palvelussuhteen ajan, mikäli palvelussuhteen tehtävät sitä edellyttävät.

Pykälän 3 momentissa on informatiivinen viittaus turvallisuusselvityslakiin. Työnantajana toimivan viranomaisen oikeudesta henkilöturvallisuusselvityksen hakemiseen yksittäisen virkamiehen tehtävien kohdalla samoin kuin turvallisuusselvityksen sisällöstä ja voimassaolosta säädettäisiin turvallisuusselvityslaisissa. Nykylainsäädännön mukaisesti toimivaltainen viranomaisella, suojelupoliisi tai Pääesikunta, päättää lopulta turvallisuusselvityksen tekemisestä ja selvityksen tasosta turvallisuusselvityslain perusteella. Työnantajana toimivan viranomaisen tosiasiallinen mahdollisuus turvallisuusselvityksen hakemiseen olisi siis sidoksissa siihen, onko viranomaisella jo turvallisuusmenettelyn piirissä eli lähtökohtaisesti hakeutunut suojelupoliisin turvallisuusselvitysasiakkaaksi, ja mistä tehtävistä viranomaisella olisi turvallisuusselvityslain mukaan oikeus hakea turvallisuusselvitystä. Ehdotetulla muutoksella ei miltään osin poikettaisi turvallisuusselvityslaista eikä siinä säädetyistä vaatimuksista turvallisuusselvitetävän henkilön suostumuksesta.

Turvallisuusselvityksen tekeminen edellyttäisi turvallisuusselvityslain mukaan aina selvityksen kohteena olevan henkilön suostumusta. Virkamiehen kieltäytyessä viraston toiminnan tai tehtävien kannalta tarpeellisen turvallisuusselvityksen tekemisestä hänet voitaisiin 40 §:ään ehdotetun muutoksen mukaisesti pidättää virasta.

40 §. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 kohta ja tämän vuoksi 4 kohtaa muutetaan siten, että pisteen tilalle tulee puolipiste. Pykälän uuden 5 kohdan mukaan viranomaisella olisi pidättää virkamiehen virantoimituksesta, jos virkamiehestä johtuvasta syystä virkamiehestä ei voitaisi tehdä turvallisuusselvityslaisissa tarkoitettua turvallisuusselvitystä. Säännöksen tarkoituksena on turvaamistoimena varmistaa, että viranomaisella olisi lakisääteinen mahdollisuus puuttua virkamiehen asemaan niissä tilanteissa, joissa virkamiehen tehtävät edellyttävät turvallisuusselvitystä ja viranomaisella on turvallisuusselvityslain mukainen oikeus hakea turvallisuusselvitystä näissä tehtävissä työskentelevästä virkamiehestä, mutta virkamies on kieltäytynyt antamasta suostumustaan tai peruuttanut aiemmin antamansa suostumuksen turvallisuusselvitykseen. Kieltäytymiseksi voitaisiin katsoa myös virkamiehen passiivisuus tarvittavien tietojen toimittamisessa henkilöturvallisuusselvityksen laatimisesta vastaavalle toimivaltaiselle viranomaiselle tai kieltäytyminen toimittamasta kyseisiä tietoja. Viranomaisella olisi tehtävä valtion virkamieslain 40 §:n 4 momentin mukaisesti omasta aloitteestaan päätös virantoimituksesta pidättämisen päättämisestä välittömästi sen jälkeen, kun virkamies olisi antanut suostumuksensa

---

¹⁷ Arviointikriteerilautakunnan suositus, oikeusministeriön julkaisu 2026:8, s.16

turvallisuusselvitykselle ja huolehtinut tarvittavien tietojen toimittamisesta turvallisuusselvityksen laadinnasta vastaavalla toimivaltaisella viranomaisella.¹⁸

Ennen virantoimituksesta pidättämistä viranomaisen on valtion virkamieslain 66 §:n mukaisesti kuultava virkamiestä. Viranomaisen olisi myös selvitettävä, onko virkamies, joka on kieltäytynyt antamasta suostumustaan turvallisuusselvitykseen peruuttanut aiemmin antamansa suostumuksen tai toiminut asiassa edellä kuvatulla tavalla passiivisesti, ymmärtänyt asian merkityksen. Jos mahdollista, jo ennen virantoimituksesta pidättämiseen liittyvää kuulemistä, työntekijänä toimiva viranomaislain voisi pyytää virkamiestä antamaan suostumuksensa turvallisuusselvityksen hakemiselle ja toimittamaan turvallisuusselvitykseen tarvittavat tiedot tiettyyn päivämäärään mennessä epäselvyyksien välttämiseksi.

Esityksellä ei muutettaisi virkamiehen virantoimituksesta pidättämisestä luvussa 2.1 todettua. Virkamieslain 40 §:n yleisiä periaatteita sovellettaisiin siten myös ehdotetun 2 momentin uuden 5 kohdan osalta.

Ehdotettua uutta lainkohtaa ei tuomioistuinlain 15 luvun 2 §:n nojalla sovellettaisi tuomareihin.

Valtion virkaehtosopimuslain (664/1970) nojalla virkamiesten palkkauksesta sovitaan virkaehtosopimuksilla. Valtion yleisen virka- ja työehtosopimuksen mukaan poissaoloajalta ei makseta palkkausta, ellei sen maksamisesta ole erikseen nimenomaisesti sovittu. Virantoimituksesta pidättämisen ajan palkkauksesta on osassa tilanteista sovittu valtion yleisessä virkaehtosopimuksessa.

7.2 Turvallisuusselvityslaki

50 §. *Tietojen luovuttaminen turvallisuusselvitysrekisteristä.* Pykälän 2 momentti pysyisi lähtökohdiltaan nykytilaa vastaavana. Pykälän 2 momentin nojalla suojelupoliisi voi salassapitosäännöksistä riippumatta antaa hyväksymällään tavalla teknisen käyttöyhteyden avulla momentissa säädettyjen viranomaisten nimeämälle henkilölle turvallisuusselvityksen hankkimisen arviointia varten turvallisuusselvitysrekisteristä tietoja, jotka on määritelty turvallisuusselvityslain 2 momentin 1–4 kohdissa. Sääntelyn tarkoituksena on vähentää uusien selvitysten hakemista henkilöistä, joista on jo olemassa voimassa oleva selvitys.

Ehdotetulla sääntelyllä pyrittäisiin nykytilaa vastaavalla tavalla rajaamaan henkilöturvallisuusselvitysrekisterin käyttöön oikeutettujen määrää, eli jatkossakin viranomaisen tulisi nimetä henkilö, jolla olisi käyttöoikeus rekisteriin. Ehdotuksen mukaan teknisen käyttöyhteyden mahdollisuus laajennettaisiin kattamaan ministeriöiden lisäksi myös kaikki valtion virastot, Kansaneläkelaitos sekä Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä annetun lain 1 §:ssä tarkoitettu Senaatti-kiinteistöt-liikelaitos ja tämän tytäarliikelaitos. Valtion virastoilla tarkoitetaan valtion virkamieslain 1 §:n 3 momentissa säädettyä lailla tai valtioneuvoston asetuksella perustettua valtion virastoa tai laitosta. Säännöksen mukaan viranomaisen tulee nimetä henkilö, jolla on käyttöoikeus rekisteriin. Virastoissa käyttöoikeus voitaisiin myöntää esimerkiksi virastojen hallintoa johtaville virkamiehille tai turvallisuudesta vastaaville virkamiehille ja näiden sijaisille sekä rekrytoinneista vastaaville asiantuntijoille, jotta hallinnon sisäisesti pyytämien turvallisuusselvitysten määrä ja niistä aiheutuvat kustannukset voitaisiin minimoida ja järjestelmän sisältämä tieto olisi tehokkaassa hallinnon sisäisessä käytössä. Tällaisen käyttöyhteyden myöntäminen ehdotetuille tahoille olisi

---

¹⁸ HE 63/2007 vp, s. 8.

perusteltua ottaen huomioon näiden tehtävien luonteesta johtuva turvallisuus selvitysten suuri määrä sekä tarve ylläpitää voimassa olevaa henkilöturvallisuus selvitystä koko palvelussuhteen ajan. Käyttöoikeuksia omaavien henkilöiden määrä kussakin organisaatiossa tulisi pitää rajoitettuna.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotettu sääntely ei sisällä asetuksen antovaltuuksia, joten esityksen johdosta ei ole tarkoitus antaa lakia alemman asteista sääntelyä. Nykyisiin valtion virkamieslain ja turvallisuus selvityslain asetuksen antovaltuuksiin ei ole tarvetta tehdä lakimuutosten myötä muutoksia.

9 Voimaantulo ja siirtymäsäännös

Lakien ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2027.

Virkamieslakiin ehdotetaan siirtymäsäännöstä, jonka perusteella ehdotettua 19 a §:n säännöstä ja 40 §:n 2 momentin 5 kohtaa sovellettaisiin myös ennen lain voimaantuloa täytettyihin virkoihin ja virkasuhteisiin sekä annettuihin tehtävämääräyksiin.

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Esityksellä ei ole riippuvuussuhdetta muihin esityksiin.

10.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esityksellä ei ole suhdetta valtion talousarvioesitykseen.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

11.1 Lähtökohdat

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Perustuslain esitöissä säännöksen todetaan kattavan myös virkamiesten oikeusaseman perusteet (HE 1/1998 vp, s. 131/II).¹⁹

Esityksessä ehdotettujen säännösten voidaan arvioida olevan merkityksellisiä erityisesti perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän suojan kannalta, 21 §:ssä säädetyn oikeusturvavaatimuksen näkökulmasta sekä 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden kannalta

Valtion virkamiehille kuuluvat lähtökohtaisesti samat perusoikeudet kuin muillekin ihmisille. Toisaalta on yhtä selvää, että valtion virkamiehen virkatehtävät voivat edellyttää niitä koskevia vaatimuksia ja rajoituksia. Säännöksen ehdotetuilla valtion virkamiesten riippumattomuutta ja muuta luotettavuutta koskevilla vaatimuksilla pyritään turvaamaan valtion viranomaisten puolueettomuus ja kansalaisten luottamus valtion virkamiesten riippumattomuuteen ja luotettavuuteen. Pelkästään jo se mahdollisuus, että valtion virkamies ei olisi riippumaton tai

---

¹⁹ PeVL 19/2011 vp - HE 95/2011 vp, s. 2

hänen luotettavuutensa olisi kyseenalaistettavissa, on omiaan heikentämään kansalaisten luottamusta viranomaistoimintaan. Edellä mainittujen seikkojen perusteella ehdotettua valtion virkamiehiltä edellytettävää riippumattomuutta koskevaa säännöstä voidaan pitää perusoikeuksien kannalta hyväksyttävänä. Esityksessä ehdotetun sääntelyn tarkoituksena on turvata valtion turvallisuutta ja keskeisiä yleisiä etuja. Sääntelylle on siten olemassa perustuslain edellyttämä hyväksyttävä yhteiskunnallinen intressi.

11.2 Virkamiehen nuhteettomuuden ja luotettavuuden varmistaminen palvelussuhteen aikana

Ehdotetulla sääntelyllä täydennettäisiin voimassa olevan virkamieslain 8 c §:n sääntelyä, joka on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 33/2017 vp). Ehdotetun 19 a §:n 1 momentin mukaan valtion virkamiehellä olisi koko palvelussuhteen keston ajan oltava viran, määräaikaisen virkasuhteen tai tehtävämääräyksellä saadun tehtävän asianmukaisen hoitamisen edellyttämä nuhteettomuus, eikä hänellä saisi olla viran tehtäviä vaarantavia sidonnaisuuksia ja hänellä tulisi muissakin suhteissa olla edellytykset hoitaa tehtävänsä riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti. Edellä mainitut seikat ovat keskeisiä vaatimuksia, jotka koskevat paitsi virkamiehiä myös koko julkishallinnon toimintaa ja hyvää hallintoa. Virkamiehen luotettavuuteen kuuluu kyky hoitaa tehtävät rehellisesti ja lojaalisti. Virkamiehen on valtion virkamieslain 14 §:n mukaan suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä sekä noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä. Ehdotetulla säännöksellä on kiinteä yhteys mainittuun säännökseen. Nuhteettomuusvaatimus on myös sidottu perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan aiempien kannanottojen (PeVL 33/2017 vp, HaVM 23/2017 vp) mukaisesti virkamiehen tehtävien edellyttämään nuhteettomuuteen. Tehtävien edellyttämän nuhteettomuuden vaatimusta voidaan pitää eri asiana kuin yleistä ehdotonta vaatimusta nuhteettomuudesta. Esityksessä ei ehdoteta säädettäväksi uusia tai erillisiä virkamiesoikeudellisia seuraamuksia niiden tilanteiden varalta, joissa viranomaisen saa tietoja, joiden mukaan virkamies ei täyttäisi esityksen 19 a §:ään ehdotettuja vaatimuksia, eikä muutoksilla olisi vaikutusta irtisanomisen tai virkasuhteen purkamisen perusteisiin tai kynnykseen.

Ehdotetun 19 a pykälän 2 momentin perusteella virkamiehen työntajana toimiva viranomaisen voisi hakea palveluksessaan olevasta virkamiehestä henkilöturvallisuusselvitystä aina tarvittaessa, mikäli viran, virkasuhteen tai tehtävämääräyksen tehtävät lukeutuisivat tehtäviin, joita hoitavalta virkamieheltä työnantaja toimiva viranomaisen voisi turvallisuusselvityslain nojalla edellyttää voimassa olevaa henkilöturvallisuusselvitystä. Turvallisuusselvityslain 19–21 §:ssä on säädetty tarkoin niistä tehtävistä, joita hoitavilta voidaan laatia henkilöturvallisuusselvitys pykälässä säädetyn laajuusena. Käytännössä turvallisuusselvityslain sääntely rajoittaa virkamiehen työnantajana toimivan viranomaisen harkintavaltaa määrittellä kunkin tehtävän edellyttämän henkilöturvallisuusselvityksen laajuuden. Näin ollen turvallisuusselvityksen hakeminen olisi tehtäväsidonnaista ja sen voisi tehdä vain, jos turvallisuusselvityslaki sen mahdollistaa. Ottaen huomioon myös virkamiehen oikeusturvan, jota on kuvattu tarkemmin jäljempänä 12.3 luvussa, ehdotettua sääntelyä ei voida pitää ongelmallisena suhteellisuusvaatimuksen tai virkamiesten oikeusturvan näkökulmasta. Ehdotus olisi tältä osin myös tarkkarajainen ja täsmällinen.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt suhteellisuusvaatimuksen kannalta erityisen merkityksellisenä, millaiseksi laissa järjestetään sen henkilön asema, jota koskevista tiedoista turvallisuusselvitys tehdään (PeVL 21/2001 vp, s. 3/II). Perustuslakivaliokunnalla ei näiltä osin ollut huomauttamista selvityksen kohteen asemaa ja oikeuksia koskevaan sääntelyyn turvallisuusselvityslakia säädettäessä eikä näitä säännöksiä ehdoteta tässä yhteydessä muutettaviksi. Ehdotus on tältä osin myös oikeasuhteinen.

Esityksen tavoitteena on vastata valtion virastojen turvallisuus- ja toimintaympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin erityisesti henkilöstöturvallisuudessa sekä yleisemmin virastovarautumisessa virkamiehen koko palvelussuhteen elinkaaren ajan. Esityksen itsenäisenä tavoitteena on lisäksi varmistaa ja vahvistaa luottamusta viranomaisen toimintaan sekä suojata ja edistää sitä. Ehdotetun sääntelyn taustalla ovat edellä 2.6 luvun tuomioistuintäytäntöissä todetut tilanteet, joita ei ole aiemmin pystytty huomioimaan virkamieslaissa. Tavoitteena on säätää valtion virkamiehelle selkeä yleistä luotettavuutta, nuhteettomuutta ja riippumattomuutta koskeva vaatimus ja antaa työnantajana toimivalle viranomaiselle, laillisuusvalvontaan sekä lainkäyttöviranomaisille lakitasoinen tausta arvioida tilanteita. Ehdotusta voidaan pitää tältä osin käytännössä välttämättömänä.

Virkamiehen palvelussuhteen aikana tehtävät henkilöturvallisuusselvitykset ovat merkityksellisiä perustuslain 10 §:ssä turvatuun yksityiselämän suojan kannalta. Esityksessä ehdotetun virkamieslain 19 a §:n perusteella viranomaisen voisi hakea virkamiehen suostumukseen perustuen henkilöturvallisuusselvitystä, mikäli virkamiehen viran tai virkasuhteen tai tehtävään määräämiseen liittyvät tehtävät olisivat turvallisuusselvityslain 19–21 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä ja viranomaisella olisi turvallisuusselvityslain mukaan oikeus hakea turvallisuusselvitystä kyseisiä tehtäviä hoitavasta virkamiehestä. Henkilöturvallisuusselvitys voitaisiin laatia virkamiehen suostumuksen perusteella. Mikäli virkamies kieltäytyisi antamasta suostumusta henkilöturvallisuusselvityksen laatimiseksi, virkamiehen työnantajana toimiva viranomaisen voisi päättää virkamiehen virantoimituksesta pidättämisestä esityksessä ehdotetun virkamieslain 40 §:n 2 momentin 5 kohdan perusteella.

Perustuslakivaliokunta on katsonut²⁰ (ks. PeVL 27/1998 vp, PeVL 19/2000 vp, PeVL 31/2005 vp, PeVL 30/2010 vp) perusoikeusrajoituksen kohteeksi joutuvan henkilön suostumuksella voivan sinänsä olla merkitystä valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa ja pitänyt tässä suhteessa oleellisenä sitä, mitä voidaan pitää oikeudellisesti relevanttina suostumuksena tiettyssä tilanteessa. Valiokunta on toisaalta pitänyt selvänä, että perusoikeussuoja ei voi oikeudellisena kysymyksenä menettää aina merkitystään pelkästään siksi, että laissa säädetään jonkin toimenpiteen vaativan kohdehenkilön suostumuksen. Perusoikeussuojaa ei voida millaisessa asiassa tahansa jättää riippumaan asianomaisen suostumuksesta. Valiokunta on edellyttänyt perusoikeussuojaan suostumuksenvaraisesti puuttuvalta lailta muun muassa tarkkuutta ja täsmällisyyttä, säännöksiä suostumuksen antamisen ja peruuttamisen tavasta, suostumuksen aitouden ja vapaaseen tahtoon perustuvuuden varmistamista sekä sääntelyn välttämättömyyttä.

Esityksessä ehdotettuja säännöksiä voidaan pitää tarkkarajaisina ja täsmällisinä. Valtionhallinnon henkilöstöturvallisuuden näkökulmasta esitettyjä säännöksiä on pidettävä myös välttämättömiä. Viranomaisen harkintavalta, milloin tehtävät edellyttävät henkilöturvallisuusselvityksen laatimista myös palvelussuhteen aikana, on suppeaa ja se on sidoksissa turvallisuusselvityslain 19–21 §:n sääntelyyn. Ottaen lisäksi huomioon jäljempänä 11.4 luvussa todetut asiat virkamiehen oikeusturvasta, esitetyn sääntelyn ei ole arvioitu olevan ongelmallista suhteessa perustuslain 10 §:n sääntelyyn.

Perustuslain 125 §:n 2 momentin mukaan yleiset nimitysperusteet julkisiin virkoihin ovat taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto. Perustuslain esitöiden mukaan näistä koetellulla kansalaiskunnolla tarkoitetaan yleisessä kansalaistoiminnassa saatuja viran hoidon kannalta merkityksellisiä ansioita sekä nuhteetonta käytöstä (HE 1/1998 vp, s. 180). Perustuslain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen tai sen säännöskohtaisissa perusteluissa taikka

---

²⁰ PeVL 4/2013 vp ja PeVL 16/2010 vp

perustuslakivaliokunnan mietinnössä (PeVM 10/1998 vp) ei nimenomaisesti rajoiteta mahdollisuutta säätää virkamiehen palvelussuhteen keston ajaksi nuhteettomuusvaatimusta. Kyse olisi siten virkamiehen yleisistä velvollisuuksista, joista voidaan säätää tavallisella lailla. Ehdotetulla sääntelyllä pyritäänkin varmistamaan edellä kuvatulla tavalla tehtäväsidonnaisesti, että turvallisuusselvityslain 19–21 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä hoitavat olisivat nuhteettomia. Kun otetaan huomioon tässä luvussa esitetyt seikat, voidaan arvioida, ettei ehdotettu sääntely ole ongelmallista myöskään perustuslain 125 §:n näkökulmasta.

11.3 Yksityiselämän suoja

Esityksessä ehdotettujen säännösten voidaan arvioida olevan merkityksellisiä perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta on säädettävä tarkemmin lailla. Perustuslain 10 §:n mukaista suojaa täydentävät ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (Euroopan ihmisoikeussopimus) 8 artiklan mukainen yksityiselämän suoja sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvattu yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa turvattu henkilötietojen suoja. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneessa käytännössään pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa (esimerkiksi PeVL 31/2017 vp, PeVL 13/2016 vp). Perustuslakivaliokunta on tietosuoja-asetuksen soveltamisen alkamisen takia katsonut olevan perusteltua tarkistaa aiempaa kantaansa henkilötietojen suojan kannalta tärkeistä sääntelykohteista (PeVL 14/2018 vp, s. 4). Perustuslakivaliokunnan mukaan on lähtökohtaisesti riittävää perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta, että sääntely täyttää EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa asetetut vaatimukset. Valiokunnan mukaan henkilötietojen suoja tulee turvata ensisijaisesti EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla.

Esityksessä ehdotetun sääntelyn voidaan arvioida lisäävän jonkin verran laadittavien henkilöturvallisuusselvityksien määrää nykytilaan nähden, mikäli virkaan, virkasuhteeseen taikka tehtävämääräykseen kuuluvat tehtävät lukeutuvat turvallisuusselvityslain, joka on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 3/2014 vp), 19–21 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin. Viranomaisen harkintavaltaa henkilöturvallisuusselvityksien hakemiseksi rajataan vain turvallisuusselvityslain 19–21 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin. Nämä turvallisuusselvityslain tarkoitetut tehtävät ovat kuitenkin luonteeltaan korkeaa luotettavuutta edellyttäviä tehtäviä, minkä perusteella virkamiehen työnantajana toimivan viranomaisen voi olla perusteltua hakea virkamiehistään säännöllisesti henkilöturvallisuusselvitystä. Esityksessä ei myöskään ehdoteta laajennettavaksi henkilöturvallisuusselvitettävien piiriä. Valtionhallinnossa henkilöturvallisuusselvitystä haettaessa henkilötietoja käsittelevät asiantuntijat, jotka tuntevat virkatoimintaa ohjaavan lainsäädännön. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia turvallisuusselvityslain 19–21 §:n luetteloon, ja tämän vuoksi voidaan arvioida, ettei ehdotettu sääntely ole ongelmallista henkilötietojen suojan ja henkilötietojen käsittelyn näkökulmasta.

Säännöllisesti haettavat henkilöturvallisuusselvitykset edellyttävät puolestaan virkamiestä koskevien henkilötietojen käsittelyä säännöllisesti. Valtionhallinnossa yleisin haettava henkilöturvallisuusselvitys on perusmuotoinen. Perusmuotoisessa hakemuksessa voidaan lähtökohtaisesti tukeutua julkisiin tietoihin, joita ovat muun muassa nimikirjanote ja yksityiseltä sektorilta tulevien osalta tutkinto- ja työtodistukset, joissa voi olla virkamiehen taikka virkaan tai virkasuhteeseen nimitettäväksi ehdotettavan henkilön henkilötunnus, joka on määritelty yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklassa henkilötiedoksi. Turvallisuusselvityslain 25–32 §:ssä

säädetään tarkemmin laajuudeltaan erilaisten henkilöturvallisuusselvityksien laadinnassa käytettävistä tietolähteistä, joista suojelupoliisi saa tietoja henkilöturvallisuusselvityksen kohteesta. Näitä tietoja ei kuitenkaan luovuteta henkilöturvallisuusselvityksen hakijalle. Nykytilassa valtion virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettujen virkojen osalta laaditaan pääsääntöisesti ennen nimitystä laaja turvallisuusselvitys, jota koskevassa hakemuksessa pyydetään selvityksen kohteelta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n tarkoittamia salassa pidettäviä tietoja. Valtion henkilöturvallisuuden ylläpitämisen ja edistämisen näkökulmasta ehdotettua sääntelyä ei tämänkään johdosta voida pitää ongelmallisena suhteessa henkilötietojen suojaan.

11.4 Oikeusturva

Esityksessä ehdotettujen säännösten voidaan arvioida olevan merkityksellisiä perustuslain 21 §:ssä säädetyn oikeusturvavaatimuksen kannalta, vaikka esityksessä ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan vain hyvin vähäisiä vaikutuksia virkamiesten oikeusturvaan. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia muutoksenhakua koskevaan turvallisuusselvityslain 9 luvun 62 §:ään taikka valtion virkamiehen muuhun mahdollisuuteen hakea muutosta valittamalla. Virkamies saa hakea muutosta valittamalla valtioneuvoston tai viraston tekemään virkamiestä koskevaan päätökseen siten kuin valtion virkamieslain 14 luvussa säädetään, myös ehdotetun 40 §:n 2 momentin 5 kohdan perusteella. Virkamies voi siis saattaa päätösten ja niiden perusteiden lainmukaisuuden arvioinnin puolueettoman ja riippumattoman hallintotuomioistuimen tutkittavaksi. Samassa yhteydessä virkamies voisi kyseenalaistaa myös työnantajana toimivan viranomaisen arvion siitä, lukeutuvatko viran tai virkasuhteen taikka tehtävämääräyksen mukaiset tehtävät sellaisiin turvallisuusselvityslain 19–21 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin, jotka voisivat edellyttää turvallisuusselvityksen tekemistä. Koska virkamiehen oikeutta hakea muutosta valittamalla työnantajana toimivan viranomaisen päätöksistä ei kavenneta taikka muutoinakaan rajoiteta tässä esityksessä, ei ehdotettua sääntelyä voida pitää ongelmallisena perustuslain 21 §:n oikeusturva koskevan sääntelyn näkökulmasta, sillä virkamiehen käytettävissä ovat tehokkaat oikeusturvakeinot.

Virantoimituksesta pidättäminen on luonteeltaan hallinnollinen, väliaikainen turvaamistoimenpide, jonka tarkoituksena on varmistaa viranomaistehtävien asianmukainen hoitaminen. Virantoimituksesta pidättäminen tapahtuu ensisijaisesti julkista etua silmällä pitäen. Sen käyttöä harkittaessa on kuitenkin kiinnitettävä erityistä huomiota myös toimenpiteen kohteena olevan virkamiehen oikeusturvaan. Ennen virantoimituksesta pidättämistä koskevan päätöksen tekemistä virkamiestä on valtion virkamieslain 66 §:ssä säädetyn mukaan kuultava. Valtion virkamiesasetuksen 43 §:n mukaan päaluottamusmiehelle tai luottamusmiehelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen virkamiehen virantoimituksesta pidättämistä, jollei virantoimituksesta pidättämistä asian laadun vuoksi ole saatettava voimaan välittömästi. Virantoimituksesta pidättämistä koskevaan päätökseen voidaan hakea muutosta valittamalla siten kuin valtion virkamieslain 57 §:ssä säädetään. Valtion virkamieslain 40 §:n 4 momentin mukaan virantoimituksesta pidättämisestä päättäneen viranomaisen tulee seurata virantoimituksesta pidättämisen perusteita ja olosuhteiden muututtua tarvittaessa tehdä asiassa uusi päätös. Harkittavaksi tulee erityisesti se, onko virantoimituksesta pidättämiselle edelleen tarvetta. Virantoimituksesta pidättäminen on luonteeltaan väliaikainen turvaamistoimenpide eikä sitä saa jatkaa pidempään kuin on tarpeen. Virantoimituksesta pidättämisen jatkaminen tulee ottaa viipymättä ratkaistavaksi virkamiehen sitä vaatiessa. Tällöin virkamies saa halutessaan viranomaiselta uuden valituskelpoisen päätöksen asiassa. Virantoimituksesta pidättämistä koskevaan päätökseen, samoin kuin virantoimituksesta pidätetyn virkamiehen vaatimukseen tai pyyntöön, joka koskee uuden päätöksen tekemistä virantoimituksesta, sovelletaan hallintolakia. Sääntely korostaa viranomaisen velvollisuutta omasta aloitteestaan tarkistaa päätöstä.

Viranomaisen voi tehdä henkilöturvallisuusselvityksiä vain turvallisuusselvityslain mahdollistamissa tilanteissa ja kriteerien mukaisesti ehkäisemään toimintaa, joka voi vahingoittaa valtion turvallisuutta, maanpuolustusta, Suomen kansainvälisiä suhteita, yleistä turvallisuutta tai muuta niihin verrattavaa yleistä etua taikka edellä tarkoitettujen etujen suojaamiseksi toteutettavia turvallisuusjärjestelyjä. Esitykseen sisältyvässä valtion virkamieslain siirtymäsäännöksessä on tästä johtuen ja selkeyden vuoksi säädetty, että valtion virkamieslain uutta 19 a §:ää ja 40 §:n 2 momentin uutta 5 kohtaa sovelletaan myös virkoihin ja virkasuhteisiin, jotka on täytetty ennen lain voimaantuloa. Ottaen huomioon turvallisuusselvitysten hakemiseen, perusteisiin ja koko prosessiin kokonaisuudessaan kuuluvan tarkan ja yksityiskohtaisen säädöstausta, ehdotuksen voidaan katsoa täyttävän myös korostuvat välttämättömyys- ja suhteellisuusvaatimukset.

11.5 Kansalaisuusvaatimus

Perustuslain 125 §:n 1 momentin mukaan lailla voidaan säätää, että määrättyihin julkisiin virkoihin tai tehtäviin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Ehdotettua virkamieslain 7 §:n muutosta on arvioitava erityisesti perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusperusoikeuden ja syrjintäkiellon kannalta. Kansalaisuus on sellainen 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu muu henkilöön liittyvä erotteluperuste, jota ei ilman hyväksyttävää syytä saa käyttää erottelevan lainsäädännön perusteena (PeVL 26/2010 vp)²¹. Kansalaisuusvaatimukselle voidaan tässä tapauksessa katsoa olevan hyväksyttävät syyt, ja erotteluperusteen rajoitettu soveltamisala täyttää oikeasuhtaisuuden vaatimukset. Kansalaisuusvaatimuksen soveltamiskohde on määritelty riittävän täsmällisesti ja tarkkarajaisesti.

Lisäksi ehdotettua valtion virkamieslain 7 §:n muutosta on arvioitava myös perustuslain 125 §:n virkojen kelpoisuusvaatimusten ja nimitysperusteiden kannalta. Pykälän 10 kohtaa täydennettäisiin työ- ja elinkeinoministeriön ja sen hallinnonalan virastojen eräiden virkamiesten kansalaisuusvaatimuksesta. Ehdotetun muutoksen on arvioitu täyttävän 125 §:n 1 momentin vaatimukset. Kansalaisuusvaatimuksia voidaan asettaa vain rajoitetusti ja perustellusta syystä (HE 1/1998 vp, s. 180). Ehdotetun kansalaisuusvaatimuksen perusteena olisivat sellaiset tehtävät, jotka kytkeytyvät kiinteästi puolustus- ja turvallisuussektoreihin, huoltovarmuuteen ja yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin (ks. PeVL 33/2017 vp, s. 3 ja siinä viitattu aikaisempi käytäntö). Pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa myös erikseen todetaan, että säännöksen soveltamisessa on huolehdittava, ettei kansalaisuusvaatimuksesta muodostu laajempi rajoitus kuin mikä on tehtävien tosiasiallisten vaatimusten kannalta välttämätöntä, ja että yhdenvertaisuusperiaate otetaan huomioon. Ottaen huomioon esityksessä kansalaisuusvaatimuksen säätämiseksi esitetyt perusteet ehdotettua sääntelyä ei voida pitää ongelmallisena suhteessa perustuslain 6 ja 125 §:n sääntelyyn nähden.

Edellä esitetyn perusteella lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

---

²¹ PeVL 33/2017 vp

1.

Laki

valtion virkamieslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan valtion virkamieslain (750/1994) 7 §:n 1 momentin 13 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1011/2018,

muutetaan 6 c §:n 1 momentti, 7 §:n 1 momentin 10 ja 12 kohta ja 40 §:n 2 momentin 4 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 6 c §:n 1 momentti laissa 283/2015 ja 7 §:n 1 momentin 10 ja 12 kohta laissa 1011/2018, sekä

lisätään lakiin uusi 19 a § ja 40 §:n 2 momenttiin uusi 5 kohta seuraavasti:

6 c §

Edellä 6 a §:ssä tarkoitetussa ilmoituksessa on mainittava viran tehtävät ja säädetyt kelpoisuusvaatimukset, hakujan päättymisaika sekä se viranomaisen, jolle hakemus on osoitettava. Ilmoituksessa on mainittava, onko virka perustettu tiettyyn yksikköön vai onko se viraston yhteinen sekä edellyttääkö viran tai virkasuhteen tehtävien hoitaminen turvallisuusselvityslain (726/2014) 4 luvussa tarkoitettua henkilöturvallisuus selvitystä.

7 §

Seuraaviin virkoihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen:

10) työ- ja elinkeinoministeriön tai Huoltovarmuuskeskuksen virka, jonka tehtäviin kuuluu käsitellä ulkomaisten yritysostojen seurannasta annetussa laissa (172/2012) tarkoitettuja tietoja, Huoltovarmuuskeskuksen pääjohtajan välittöminä alaisina toimivien johtajien ja yksikönjohtajien virat ja sellainen Huoltovarmuuskeskuksen virka, jonka tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä, sekä Energiaviraston ylijohdajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virka;

12) Liikenne- ja viestintäviraston, Väyläviraston sekä Ilmatieteen laitoksen pääjohtajan välittöminä alaisina toimivien johtajien ja ylijohdajien virat sekä mainittujen virastojen virat, joiden tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä tai tieto- ja kyberturvallisuuteen olennaisesti vaikuttavia tehtäviä.

19 a §

Virkamiehen on oltava nuhteeton koko palvelussuhteensa ajan, eikä hänellä saa olla viran, virkasuhteen tai tehtävämääräykseen kuuluvien tehtävien asianmukaista hoitamista vaarantavia sidonnaisuuksia ja hänellä on muissakin suhteissa oltava edellytykset hoitaa tehtävänsä riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti. Viranomaisen on näitä virkamiehelle asetettuja edellytyksiä arvioidessaan otettava erityisesti huomioon niiden merkittävyys suhteessa viranomaisen toimintaan. Arvioinnin tulee perustua kokonaisarviointiin, jossa otetaan huomioon virkamiehen asema ja tehtävät.

Viranomaisen voi 1 momentissa säädetyin varmistamiseksi hakea henkilöturvallisuus selvitystä turvallisuus selvityslain 19–21 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä työskentelevistä virkamiehistä turvallisuus selvityslaisissa säädetyin mukaisesti.

Henkilöturvallisuusselvityksen hakemisesta ja laatimisesta sekä sen edellyttämästä selvityksen kohteen antamasta suostumuksesta säädetään turvallisuusselvityslaisissa.

40 §

Virkamies voidaan lisäksi pidättää virantoimituksesta:

4) välittömästi irtisanomisen jälkeen, jos irtisanomisen perusteena oleva teko tai laiminlyönti osoittaa virkamiehen siinä määrin soveltumattomaksi tehtävänsä, ettei virantoimitusta voida jatkaa tai jos virantoimituksen jatkuminen irtisanomisajan voi vaarantaa kansalaisen turvallisuuden;

5) jos virkamiehestä ei hänestä johtuvasta syystä voida tehdä 19 a §:n 2 momentissa tarkoitettua henkilöturvallisuusselvitystä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 19 a §:ää ja 40 §:n 2 momentin 5 kohtaa sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa täytettyihin virkoihin ja virkasuhteisiin sekä annettuihin tehtävämääräyksiin.

2.

Laki

turvallisuusselvityslain 50 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan turvallisuusselvityslain (726/2014) 50 §:n 2 momentin johdantokappale, sellaisena kuin se on laissa 931/2016, seuraavasti:

50 §

Tietojen luovuttaminen turvallisuusselvitysrekisteristä

Suojelupoliisi voi salassapitosäännöksistä riippumatta antaa hyväksymällään tavalla teknisen käyttöyhteyden avulla tasavallan presidentin kanslian, eduskunnan kanslian, ministeriön, valtion viraston, Kansaneläkelaitoksen sekä Senaatti-kiinteistöjen ja Puolustuskiinteistöjen nimeämälle virkamiehelle tai työntekijälle turvallisuusselvityksen hankkimisen arviointia varten turvallisuusselvitysrekisteristä tietoja:

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 16.6.2026

Pääministeri

Petteri Orpo

Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen

1.

Laki

valtion virkamieslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan valtion virkamieslain (750/1994) 7 §:n 1 momentin 13 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1011/2018,

muutetaan 6 c §:n 1 momentti, 7 §:n 1 momentin 10 ja 12 kohta ja 40 §:n 2 momentin 4 kohta, sellaisina kuin niistä ovat 6 c §:n 1 momentti laissa 283/2015 ja 7 §:n 1 momentin 10 ja 12 kohta laissa 1011/2018, sekä

lisätään lakiin uusi 19 a § ja 40 §:n 2 momenttiin uusi 5 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 c §

Edellä 6 a §:ssä tarkoitettussa ilmoituksessa on mainittava viran tehtävät ja säädetyt kelpoisuusvaatimukset, hakuajan päättymisaika sekä se viranomaisen, jolle hakemus on osoitettava. Ilmoituksessa on mainittava, onko virka perustettu tiettyyn yksikköön vai onko se viraston yhteinen.

6 c §

Edellä 6 a §:ssä tarkoitettussa ilmoituksessa on mainittava viran tehtävät ja säädetyt kelpoisuusvaatimukset, hakuajan päättymisaika sekä se viranomaisen, jolle hakemus on osoitettava. Ilmoituksessa on mainittava, onko virka perustettu tiettyyn yksikköön vai onko se viraston yhteinen *sekä edellyttääkö viran tai virkasuhteen tehtävien hoitaminen turvallisuusselvityslain (726/2014) 4 luvussa tarkoitettua henkilöturvallisuus selvitystä.*

7 §

Seuraaviin virkoihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen:

10) työ- ja elinkeinoministeriön johtavan asiantuntijan virka, jonka tehtäviin kuuluu käsitellä ulkomaisten yritysostojen seurannasta annetussa laissa (172/2012) tarkoitettuja tietoja;

7 §

Seuraaviin virkoihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen:

10) työ- ja elinkeinoministeriön *tai Huoltovarmuuskeskuksen virka*, jonka tehtäviin kuuluu käsitellä ulkomaisten yritysostojen seurannasta annetussa laissa (172/2012) tarkoitettuja tietoja, *Huoltovarmuuskeskuksen pääjohtajan välittöminä alaisina toimivien johtajien ja yksikönjohtajien virat ja sellainen Huoltovarmuuskeskuksen virka*, jonka tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä, *sekä Energiaviraston*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

ylijohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virka;

12) Liikenne- ja viestintäviraston, Väyläviraston sekä Ilmatieteen laitoksen pääjohtajan välittöminä alaisina toimivien johtajien ja ylijohdajien virat sekä mainittujen virastojen virat, joiden tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä tai tieto- ja kyberturvallisuuden olennaisesti vaikuttavia tehtäviä;

12) Liikenne- ja viestintäviraston, Väyläviraston sekä Ilmatieteen laitoksen pääjohtajan välittöminä alaisina toimivien johtajien ja ylijohdajien virat sekä mainittujen virastojen virat, joiden tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä tai tieto- ja kyberturvallisuuden olennaisesti vaikuttavia tehtäviä.

13) Energiaviraston ylijohdajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virka.

(kumotaan)

19 a §

Virkamiehen on oltava nuhteeton koko palvelussuhteensa ajan, eikä hänellä saa olla viran, virkasuhteen tai tehtävämääräykseen kuuluvien tehtävien asianmukaista hoitamista vaarantavia sidonnaisuuksia ja hänellä on muissakin suhteissa oltava edellytykset hoitaa tehtävänsä riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti. Viranomaisen on näitä virkamiehelle asetettuja edellytyksiä arvioidessaan otettava erityisesti huomioon niiden merkittävyys suhteessa viranomaisen toimintaan. Arvioinnin tulee perustua kokonaisarviointiin, jossa otetaan huomioon virkamiehen asema ja tehtävät.

Viranomaisen voi 1 momentissa säädetyn varmistamiseksi hakea henkilöturvallisuusselvitystä turvallisuusselvityslain 19–21 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä työskentelevistä virkamiehistä turvallisuusselvityslain säädetyn mukaisesti.

Henkilöturvallisuusselvityksen hakemisesta ja laatimisesta sekä sen edellyttämästä selvityksen kohteen antamasta suostumuksesta säädetään turvallisuusselvityslain.

40 §

Virkamies voidaan lisäksi pidättää virantoimituksesta:

40 §

Virkamies voidaan lisäksi pidättää virantoimituksesta:

Voimassa oleva laki

4) välittömästi irtisanomisen jälkeen, jos irtisanomisen perusteena oleva teko tai laiminlyönti osoittaa virkamiehen siinä määrin soveltumattomaksi tehtävänsä, ettei virantoimitusta voida jatkaa tai jos virantoimituksen jatkuminen irtisanomisajan voi vaarantaa kansalaisen turvallisuuden.

Ehdotus

4) välittömästi irtisanomisen jälkeen, jos irtisanomisen perusteena oleva teko tai laiminlyönti osoittaa virkamiehen siinä määrin soveltumattomaksi tehtävänsä, ettei virantoimitusta voida jatkaa tai jos virantoimituksen jatkuminen irtisanomisajan voi vaarantaa kansalaisen turvallisuuden;

5) jos virkamiehestä ei hänestä johtuvasta syystä voida tehdä 19 a §:n 2 momentissa tarkoitettua henkilöturvallisuusselvitystä.

Tämän lain 19 a §:ää ja 40 §:n 2 momentin 5 kohtaa sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa täytettyihin virkoihin ja virkasuhteisiin sekä annettuihin tehtävämääräyksiin.

2.

Laki

turvallisuusselvityslain 50 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan turvallisuusselvityslain (726/2014) 50 §:n 2 momentin johdantokappale, sellaisena kuin se on laissa 931/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

50 §

*Tietojen luovuttaminen
turvallisuusselvitysrekisteristä*

Suojelupoliisi voi salassapitosäännöksistä riippumatta antaa hyväksymällään tavalla teknisen käyttöyhteyden avulla tasavallan presidentin kanslian, eduskunnan kanslian, ministeriön tai sisäministeriön hallinnonalan viraston nimeämälle virkamiehelle

Ehdotus

50 §

*Tietojen luovuttaminen
turvallisuusselvitysrekisteristä*

Suojelupoliisi voi salassapitosäännöksistä riippumatta antaa hyväksymällään tavalla teknisen käyttöyhteyden avulla tasavallan presidentin kanslian, eduskunnan kanslian, ministeriön, valtion viraston, Kansaneläkelaitoksen sekä Senaatti-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

turvallisuusselvityksen hankkimisen
arviointia varten
turvallisuusselvitysrekisteristä tietoja:
_____

*kiinteistöjen ja Puolustuskiinteistöjen
nimeämälle virkamiehelle tai työntekijälle
turvallisuusselvityksen hankkimisen
arviointia varten
turvallisuusselvitysrekisteristä tietoja:*
_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
_____